

Psychologie

**Faculteit der Sociale Wetenschappen,
Universiteit Leiden**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q313

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology van de Universiteit Leiden	5
Administratieve gegevens van de opleiding	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	5
Samenstelling van de commissie	5
Werkwijze van de commissie.....	6
Samenvattend oordeel van de commissie.....	9
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	13
Bijlagen.....	39
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	39
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	44
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	47
Bijlage 4: Overzicht van het programma	57
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	63
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	66
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	68
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	71

Dit rapport is vastgesteld op 27 augustus 2012.

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology van de Universiteit Leiden

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	1
Locatie(s):	Faculteit der Sociale Wetenschappen
Variant(en):	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Psychology

Naam van de opleiding:	Psychology
CROHO-nummer:	66604
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	9
Locatie(s):	Faculteit der Sociale Wetenschappen
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Psychologie aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden vond plaats op 3 en 4 april 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit Leiden
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	aangevraagd

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordeling van de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology van de Universiteit Leiden valt binnen de clusterbeoordeling Psychologie, waarvoor in 2012 in

totaal 27 opleidingen worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling bestond uit:

- prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam (voorzitter);
- dr. G. (Gezinus) Wolters, Universitair Hoofddocent, Universiteit Leiden;
- prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet; hoogleraar Sociale en Culturele Psychologie, KU Leuven;
- prof. dr. M.W. (Maurits) van der Molen, hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar, emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Universiteit Utrecht;
- prof. dr. M.J.M. (Maarten) van Son, emeritus hoogleraar klinische psychologie, Universiteit Utrecht;
- dr. R. (Riël) Vermunt, visiting professor University Skövde Zweden (1996 - 2002) en Associate Director / member Board International Center for Social Justice Research, Leiden/ Trier (1989 – 2002);
- E. A. (Elke) Schoneveld BSc, student research Behavioural Science, Radboud Universiteit;
- L.C. (Lauren Catherine) Koetzier, student bacheloropleiding Psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam;
- A.W.F. (Diana) Coppens BSc, student research master Psychology, Universiteit Leiden;
- A.L. (Abigaël) Herschberg BSc, student masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie, Universiteit van Amsterdam.
- S.J.L. (Sanne) van Wetten BSc, student masteropleiding Psychologie, Universiteit Maastricht.

De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in bijlage 1.

Voor ieder bezoek werd op basis van expertise en beschikbaarheid, en het voorkomen van eventuele belangenconflicten, een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit vijf commissieleden.

Werkwijze van de commissie

Algemeen

Coördinator van de clustervisitatie Psychologie was mw. drs. M.M. Frederik, medewerker van QANU. Voor ieder bezoek was een projectleider aangewezen. De projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie, door na afloop van elk bezoek een samenvatting van de belangrijkste bevindingen van de commissie aan de commissieleden en de projectleiders te sturen. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Voorbereiding

Op 21 februari 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de

commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Psychologie besproken. Dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in bijlage 3 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vijftien scripties per opleiding.

Visitatiebezoeken

Een overzicht van het bezoekprogramma is opgenomen als bijlage 2 bij dit rapport. Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsmanagement, studenten, docenten, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaren gesproken en met docenten en begeleiders van beide opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft het laatste deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;

- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uit stijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit Leiden

Het bezoek aan de Universiteit Leiden vond plaats op 3 en 4 april 2012 in Leiden. Het programma van het bezoek is te vinden in bijlage 2 van dit rapport. Van het spreekuur is door één student gebruik gemaakt.

Het College van Bestuur van de Universiteit Leiden en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de twee genoemde opleidingen.

De commissie die het bezoek aan de Universiteit Leiden heeft afgelegd bestond uit de volgende leden:

- Prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd (voorzitter), emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. E. (Eddy) van Avermaet, Hoogleraar Sociale en Culturele Psychologie, Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar, emeritus Hoogleraar Onderwijspsychologie, Universiteit Utrecht;
- Prof. dr. M.W. (Maurits) van der Molen, Hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- S. J.L. (Sanne) van Wetten BSc, student masteropleiding Psychologie, Universiteit Maastricht.

Secretaris van de commissie tijdens het bezoek was drs. R.G.T. (Ronald) Duzijn.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleiding heeft de commissie voorafgaand en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen te bepalen hebben de voorzitter en coördinator van de visitatiecommissie 30 scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en een evenredige verdeling over de verschillende specialisaties.

Samenvattend oordeel van de commissie

Bacheloropleiding Psychologie

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding komen qua inhoud overeen met de eisen en afspraken zoals neergelegd in het Domeinspecifiek referentiekader psychologie. De eindkwalificaties refereren aan inleidingen in de basisdisciplines en toepassingsgebieden van de psychologie, maar ook aan de geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer, data-analyse en statistiek. Een belangrijk onderdeel van de eindkwalificaties heeft betrekking op de methodische vaardigheden van psychologisch onderzoek en het verslag kunnen doen van (beperkt) empirisch onderzoek. De beoogde eindkwalificaties zijn ook qua niveau en oriëntatie in lijn met (inter)nationale eisen. Op basis van de beoogde eindkwalificaties concludeert de commissie dat de bacheloropleiding Psychologie is gericht op een brede theoretische en methodologische oriëntatie binnen de psychologie en daarbuiten. De beoogde eindkwalificaties sluiten in voldoende mate aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de opleiding.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

De commissie herkent het brede, oriënterende en theoretisch wetenschappelijke profiel van de opleiding in de gedegen inhoud en opzet van het onderwijsprogramma. Daarbij waardeert de commissie de nadruk op en ruime aandacht voor methoden en technieken van wetenschappelijk psychologisch onderzoek. Studenten ontwikkelen een gedegen wetenschappelijke, psychologische basis. De inhoud van het studiemateriaal is van voldoende niveau en omvang, waarbij de commissie opmerkt dat bij enkele cursussen de literatuur enigszins verouderd is. Het onderwijsprogramma is gestructureerd en samenhangend, mede door de logische volgorde van de voorgeschreven basiscursussen, de voorgeschreven verdiepende cursussen en de verdiepende keuzeonderdelen. Het theoretisch onderwijs en het onderwijs gericht op academische en wetenschappelijke vaardigheden sluiten op elkaar aan en worden in samenhang aangeboden. De commissie is positief over de intensiveringen die in het onderwijsprogramma zijn doorgevoerd. Tegelijkertijd merkt zij dat ondanks deze intensiveringen, studenten aangeven het programma op onderdelen weinig uitdagend te vinden en de studielast als licht te ervaren. Zij adviseert vooral ten aanzien van de extensieve cursussen meer/andere, activerende werkvormen in combinatie met tussentijdse toetsvormen te overwegen (bijvoorbeeld een paper, een posterpresentatie, etc.) die meetellen voor het eindcijfer van een cursus.

De commissie waardeert de gestructureerde begeleiding van de studenten gedurende de gehele opleiding. De opleiding hanteert een relatief hoog BSA (40 EC) na het eerste jaar, hetgeen een selecterende werking heeft gedurende en aan het eind van eerste jaar van de opleiding. Het onderwijsprogramma bevat geen struikelblokken en/of andere drempels die de studeerbaarheid belemmeren. Het onderwijs wordt gegeven door docenten die zelf een actieve bijdrage leveren aan de wetenschappelijke ontwikkeling/onderzoek van de psychologie. De commissie concludeert dat het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen een samenhangende onderwijsleeromgeving vormen en het voor instromende studenten mogelijk maken om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Hoewel alle voorgeschreven studieonderdelen en verdiepingscursussen een combinatie van toetsvormen kennen, is de commissie van mening dat de gehanteerde toetsen in het eerste en tweede jaar van de opleiding vooral gericht zijn op het toetsen en reproduceren van kennis en in mindere mate op het vaststellen van inzicht en het kunnen toepassen/verwerken van

kennis. De voorbereiding van de examencommissie op de (nieuwe) wettelijke taken is nog in een beginstadium. Bepaalde taken dienen nog ontwikkeld en/of verder uitgewerkt te worden. De commissie wijst hier in het bijzonder op een opleidingsbreed toetskader c.q. toetsbeleid, de bewaking van de kwaliteit en variëteit van tentamens en verbetering van het huidige beperkte plagiaatbeleid. De commissie vindt dat de examencommissie zich nog weinig proactief opstelt en haar wettelijke taken met enige voortvarendheid op zich dient te nemen.

De commissie stelt vast en waardeert dat alle bachelorscripties zijn gebaseerd op empirisch onderzoek. De commissie oordeelt dat de oorspronkelijke beoordelingen van de betreffende bachelorscripties in overeenstemming zijn met die van de commissie en geen opmerkelijke afwijkingen bevatten. De commissie is van mening dat de empirische scripties die zij heeft bestudeerd van goed niveau zijn en dat de oordelen van de commissie overeenkomen met die van de docenten. De beoordeling van de bachelorscriptie door slechts één beoordelaar en het niet hanteren van beoordelingsformulieren is voor verbetering vatbaar. De commissie concludeert dat de opleiding over een adequaat systeem van toetsing beschikt en dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

Masteropleiding Psychology

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties zijn volledig en consequent verbijzonderd naar de negen specialisaties van de masteropleiding. Ze bouwen voort op het brede, oriënterende en theoretische karakter van de bacheloropleiding en omvatten verdergaande, wetenschappelijke kennis en inzicht, onderzoeksvaardigheden en praktijkvaardigheden met betrekking tot de deelgebieden van de psychologie. De inhoud, het niveau en de oriëntatie van de beoogde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de landelijke afspraken en internationale eisen van de European Federation of Psychologists' Associations (EFPA), neergelegd in het Domeinspecifiek referentiekader Psychologie. Op basis van de beoogde eindkwalificaties concludeert de commissie dat de masteropleiding Psychology studenten voorbereidt op een zelfstandige beroepsuitoefening als gespecialiseerd psycholoog, toegerust met wetenschappelijke kennis, methodische en professionele vaardigheden.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

De focus van de masteropleiding, gericht op de beroepspraktijk, komt herkenbaar tot uiting in de samenstelling en opzet van de onderwijsprogramma's van de negen specialisaties. De commissie waardeert de versterking van de praktijkoriëntatie in het onderwijsprogramma zoals die in de afgelopen jaren is vormgegeven en vindt dat het wetenschappelijke karakter van de opleiding goed is geborgd. In het onderwijs vindt veelvuldig interactie plaats tussen theorie en praktijk. De negen specialisaties dragen bij aan een logische en inhoudelijke samenhang van het onderwijsprogramma binnen een specialisatie. Tussen de specialisaties bestaan echter verschillen in de aard, niveau en werkvormen van het onderwijs. De commissie geeft in overweging mee de samenhang tussen de specialisaties te versterken door meer specialisatieoverstijgend naar de masteropleiding te kijken en daarbij onderlinge uitwisseling en gezamenlijke afspraken over werkwijze en werkvormen te bevorderen.

De masteropleiding is uitdagend en activerend voor studenten. Een knelpunt in de studeerbaarheid/studieduur van het programma heeft betrekking op de klinische stage. De omvang van de klinische stage, die een groot deel van de masterstudenten wil (moet) volgen om te voldoen aan de eisen van de beroepsorganisatie en de post-masteropleiding, is een belangrijk punt van zorg en aandacht. De commissie ondersteunt de initiatieven en verkenningen van het Instituut Psychologie om hiervoor een passende oplossing te vinden.

De masteropleiding kent een zorgvuldig en passend toegangsbeleid voor uiteenlopende studentengroepen (voltijd, deeltijd, premaster en buitenland). De commissie is positief over het internationale karakter van de opleiding en het relatief grote aandeel buitenlandse studenten in de masteropleiding. Studenten worden goed voorbereid op en begeleid in het uitvoeren van de onderzoekstage en het schrijven van de masterscriptie.

De commissie concludeert dat het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen een samenhangende onderwijsleeromgeving bieden die het voor instromende studenten mogelijk maakt om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie is van mening dat de gehanteerde toetsvormen in de cursussen van de opleiding nog weinig specifiek en onderscheidend zijn. Zij wijst in dit verband op haar eerdere pleidooi voor versterking van de positie van de examencommissie en van haar taken met betrekking tot het ontwikkelen en implementeren van toetsbeleid. De commissie vindt de masterscripties over het algemeen van goed niveau, waarbij het goede niveau van het Engels opvalt. De commissie oordeelt dat de oorspronkelijke beoordelingen van de betreffende masterscripties in overeenstemming zijn met die van de commissie en geen opmerkelijke afwijkingen bevatten. De masterscripties sluiten één op één aan bij het onderzoek van de docenten en leiden in meerdere gevallen tot wetenschappelijke publicaties. De commissie stelt vast dat bij de beoordeling van de masterscripties geen gebruik wordt gemaakt van beoordelingsformulieren, hetgeen volgens de commissie wel zou moeten gebeuren. De scripties worden wel door twee beoordelaars beoordeeld. De commissie concludeert dat de masteropleiding Psychology over een adequaat, maar op onderdelen te verbeteren systeem van toetsing beschikt en dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel	voldoende
----------------------	-----------

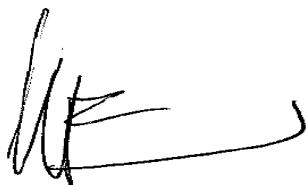
Masteropleiding Psychology:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

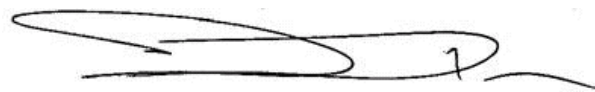
Algemeen eindoordeel	voldoende
----------------------	-----------

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 augustus 2012

Prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, voorzitter

Drs. R.G.T. (Ronald) Duzijn, secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Bacheloropleiding Psychologie

Het zelfevaluatie rapport beschrijft het specifieke Leidse profiel van de bacheloropleiding Psychologie. De opleiding biedt een brede, inhoudelijke en methodologische oriëntatie binnen en buiten de psychologie. Daarbij vormt de verwevenheid van onderwijs en onderzoek een speerpunt van de opleiding. Studenten worden in de bachelor- en masteropleiding opgeleid tot ‘scientist-practitioner’. In de bacheloropleiding ligt daarbij de nadruk op het wetenschappelijke deel van deze doelstelling. Gegeven de internationale aard van de psychologie als wetenschap, wordt belang gehecht aan een internationale oriëntatie en een internationaal studieklimaat binnen de opleiding. Daarbij wordt bewust gekozen voor diversiteit in studenten die gezamenlijk onderwijs volgen. Dit betreft een mix van voltijdstudenten, deeltijdstudenten psychologie, minor studenten uit andere bacheloropleidingen, pre-masterstudenten en gaststudenten uit het buitenland.

In de Onderwijs- en Examenregeling van de bacheloropleiding Psychologie zijn de eindkwalificaties van de opleiding beschreven, waarbij de indeling naar Dublin descriptoren is gehanteerd. In bijlage 3 zijn deze beoogde eindkwalificaties opgenomen. Het zelfevaluatie rapport vat de beoogde eindkwalificaties samen tot de volgende doelstellingen van de bacheloropleiding Psychologie:

1. Een brede oriëntatie op de psychologie, haar grondslagen en haar deelgebieden.
2. Het aanleren van academische kennis en vaardigheden, nodig voor de verdere opleiding tot psycholoog.
3. Het aanleren van vaardigheden voor het uitvoeren van (beperkt) empirisch onderzoek.
4. Het aanleren van professionele en communicatievaardigheden, gebruik makend van wetenschappelijke kennis en wetenschappelijk verantwoorde methodische vaardigheden.
5. Oordeelsvorming op basis van de verzameling en interpretatie van gegevens op het vakgebied, rekening houdend met maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten.

In bijlage 2 is het Domeinspecifiek referentiekader psychologie opgenomen. Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat het Domeinspecifieke referentiekader psychologie stelt dat een bacheloropleiding niet alle kennis en vaardigheden aanleert die vereist zijn voor zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog. Afronding van een bacheloropleiding psychologie vormt de basis voor een masteropleiding psychologie, die een noodzakelijke voorwaarde is voor zelfstandige beroepsuitoefening. Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat de bacheloropleiding Psychologie voldoet aan het Domeinspecifiek referentiekader Psychologie door te beantwoorden aan de verplichte componenten voor de bachelorfase, te weten: inleidingen in de basisdisciplines van de psychologie, de steungebieden, methodische vaardigheden van psychologisch onderzoek en een bachelorthese. Het zelfevaluatie rapport geeft daarbij aan dat, overeenkomstig het Europese Raamwerk van de European Federation

of Psychologists' Associations (EFPA, 2005), de bacheloropleiding Psychologie een brede inleiding biedt in de deeldisciplines van de psychologie, onderwijs geeft in academische vaardigheden en in de belangrijkste methoden en technieken van onderzoek en voorziet in een oriëntatie buiten de psychologie.

Masteropleiding Psychology

Vanuit de ambitie om studenten op te leiden tot 'scientist-practitioner', bouwt de masteropleiding Psychology voort op de *scientist* gerichte bacheloropleiding. In vergelijking met de bacheloropleiding, ligt de nadruk in de masteropleiding op het *practitioner* deel. Studenten worden voorbereid op een zelfstandige beroepsuitoefening, gebruik makend van wetenschappelijke, psychologische kennis en wetenschappelijk verantwoorde methodische vaardigheden.

Inhoudelijk verantwoordelijken benadrukten in het gesprek met de commissie dat verwevenheid van onderwijs en onderzoek, internationale oriëntatie en diversiteit in doelgroepen belangrijke kenmerken zijn van het profiel van de masteropleiding.

In bijlage 3 zijn de beoogde eindkwalificaties per specialisatie opgenomen. Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat exacte definitie en beschrijving van eindkwalificaties zijn toegesneden op de negen masterspecialisaties. Ze kennen echter een aantal gemeenschappelijke kenmerken, waaronder:

- Gespecialiseerde (theoretische) kennis binnen het domein van de specialisatie en voldoende kennis om de theorieën op dit domein toe te kunnen passen in de praktijk.
- Kennis van de onderzoeksmethoden en het kunnen uitvoeren van onderzoek, alsmede het kunnen beoordelen van het onderzoek van anderen binnen het domein van de specialisatie.
- Kennis van de juridische en ethische issues in de praktijk, met name op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg.
- Basale vaardigheden op het gebied van indicatiestelling, psychodiagnostisch onderzoek, en therapeutische behandelingen.
- Gespecialiseerde vaardigheden op het terrein van interviews, observeren, behandelen en rapporteren.
- Het kunnen reflecteren op de ethische aspecten van professioneel handelen en op de consequenties van het eigen handelen, zowel in de context van diagnose en behandeling als in de context van academisch onderzoek.
- Helder kunnen communiceren van de uitkomsten van assessments, psychodiagnostisch onderzoek en eigen wetenschappelijk onderzoek.
- Het leervermogen om zelfstandig een post-masterberoepsopleiding te volgen of een PhD training.

Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat de eindtermen aansluiten bij de Dublin descriptoren, bij het Leids universitair register opleidingen, bij het Domein specifieke referentiekader psychologie en bij de internationale eisen die gesteld zijn voor de European Federation of Psychologists' Associations (EFPA).

Overwegingen

Bacheloropleiding Psychologie

De commissie stelt vast dat voor de bacheloropleiding Psychologie beoogde eindkwalificaties zijn gedefinieerd en concreet zijn beschreven, waarbij de indeling naar Dublin descriptor is gehanteerd. De commissie is van mening dat de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding qua inhoud overeenkomen met de eisen en afspraken zoals neergelegd in het Domeinspecifiek referentiekader psychologie. De eindkwalificaties refereren aan inleidingen in de basisdisciplines van de psychologie, te weten: biologische en neuropsychologie, cognitieve psychologie, ontwikkelingspsychologie, sociale psychologie, differentiële psychologie en psychopathologie. Maar ook aan inleidingen in de toepassingsgebieden klinische psychologie, klinische neuropsychologie, gezondheidspsychologie, onderwijspsychologie, organisatiepsychologie, ergonomie en economische en consumentenpsychologie. Daarnaast hebben de eindkwalificaties betrekking op de geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer, data-analyse en statistiek. Een belangrijk onderdeel van de eindkwalificaties betreft de methodische vaardigheden van psychologisch onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en de het verslag kunnen doen van (beperkt) empirisch onderzoek.

De commissie stelt vast dat de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding Psychologie ook qua niveau en oriëntatie in lijn zijn met (inter)nationale eisen. Ten aanzien van de Dublin descriptor 'Kennis en inzicht' beschrijven de eindkwalificaties dat de student beschikt over een algemene oriëntatie in de psychologie en haar deelgebieden. Ten aanzien van de descriptor 'Toepassen van kennis en inzicht' omvatten de eindkwalificaties dat de student in staat is eenvoudig psychologisch onderzoek op te zetten en uit te voeren. Met betrekking tot 'Oordeelsvorming' en 'Leervaardigheden' refereren de eindkwalificaties aan het besef van ethische aspecten behorende bij een wetenschappelijke attitude en aan studeer-, academische en professionele vaardigheden.

Op basis van de beoogde eindkwalificaties concludeert de commissie dat de bacheloropleiding Psychologie is gericht op een brede theoretische en methodologische oriëntatie binnen de psychologie en daarbuiten. De commissie concludeert dat de beoogde eindkwalificaties van de Bacheloropleiding Psychologie qua inhoud, niveau en oriëntatie voldoende zijn geconcretiseerd. De commissie concludeert dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate aansluiten bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de opleiding.

Masteropleiding Psychology

Ook ten aanzien van de masteropleiding Psychology stelt de commissie vast dat beoogde eindkwalificaties zijn gedefinieerd en concreet beschreven, met gebruikmaking van de indeling naar Dublin descriptor. De commissie oordeelt dat de beoogde eindkwalificaties volledig en consequent zijn verbijzonderd naar de negen specialisaties van de masteropleiding. De beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding bouwen voort op het brede, oriënterende en theoretische karakter van de bacheloropleiding. Ze omvatten verdergaande, wetenschappelijke kennis en inzicht, onderzoeksvaardigheden en praktijkvaardigheden op het gebied van toegepaste cognitieve psychologie, kind- en jeugdpsychologie, klinische neuropsychologie, klinische psychologie, economische en consumentenpsychologie, gezondheidspsychologie, arbeid en gezondheidspsychologie, sociale en organisatiepsychologie en methoden en technieken in psychologie.

De commissie is van mening dat de inhoud van de beoogde eindkwalificaties in overeenstemming is met de landelijke afspraken en internationale eisen van de European Federation of Psychologists' Associations (EFPA), neergelegd in het Domeinspecifiek referentiekader Psychologie. De commissie is eveneens van mening dat het niveau en de oriëntatie van de beoogde eindkwalificaties in overeenstemming zijn met internationale eisen. Ten aanzien van de Dublin descriptor 'Kennis en inzicht' bijvoorbeeld, refereren de

eindkwalificaties aan gespecialiseerde kennis van psychologische theorieën, diepgaande kennis van psychologische onderwerpen en gespecialiseerde kennis van evidence-based psychologische interventies. Daarnaast refereren ze aan kennis van onderzoeksmethoden en van wettelijke en ethische aspecten. Ten aanzien van het ‘Toepassen van kennis en inzicht’ omvatten de eindkwalificaties vaardigheden om wetenschappelijk psychologisch onderzoek te kunnen uitvoeren, alsmede basisvaardigheden met betrekking tot diagnostiek, interventies, behandeling, analyse en advies. Met betrekking tot ‘Oordeelsvorming’ geven de eindkwalificaties aan dat afgestudeerden in staat moeten zijn om kritisch te reflecteren op ethische aspecten en op de consequenties van het eigen handelen en besef dienen te hebben van de eigen beperkingen. Verder worden afgestudeerden geacht om mondeling en schriftelijk te kunnen communiceren richting collega’s en cliënten over resultaten van analyses, assessments, diagnostiek en wetenschappelijk onderzoek. Tenslotte dienen afgestudeerden ‘Leervaardigheden’ te hebben ontwikkeld die hen in staat stellen om grotendeels zelfstandig een post-masteropleiding of een promotietraject te volgen.

Op basis van de beoogde eindkwalificaties concludeert de commissie dat de masteropleiding Psychology studenten voorbereidt op een zelfstandige beroepsuitoefening als gespecialiseerd psycholoog, toegerust met wetenschappelijke kennis, methodische en professionele vaardigheden. De commissie concludeert dat de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding Psychology qua inhoud, niveau en oriëntatie voldoende zijn geconcretiseerd. De commissie concludeert dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate aansluiten bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de opleiding

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als voldoende.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Bacheloropleiding Psychologie

Het zelfevaluatierapport beschrijft dat het curriculum van bacheloropleiding een brede inhoudelijke en methodologische oriëntatie in de psychologie biedt. De opleiding heeft een omvang van 180 EC, waarvan 120 EC aan voorgeschreven studieonderdelen: 60 EC in de propedeuse en 60 EC in de postpropedeuse. In bijlage 4 zijn een schematisch overzicht van het curriculum en tabellen met voorgeschreven studieonderdelen en keuzevakken opgenomen.

De vorige onderwijsvisitatie (2006) en de introductie van universiteitsbreed minoronderwijs vormden aanleiding om het propedeuseonderwijs te intensiveren. De studielast is verhoogd door minder studiepunten toe te kennen aan nagenoeg dezelfde studiestof. De cursussen in het eerste jaar van het huidige programma worden gehonoreerd met 5 EC; voordien met 6 of

7 EC. De hierdoor ontstane ruimte in het programma is benut voor twee nieuwe studieonderdelen: 'Psychologie en wetenschap', en 'Bio- en neuropsychologie'. Daarnaast zijn er werkgroepen met aanwezigheidsplicht geïntroduceerd in de cursussen 'Persoonlijkheden, klinische en gezondheidspsychologie', 'Psychologie en wetenschap' en 'Bio- en neuropsychologie'.

Ook bij de voorgeschreven postpropedeutische onderdelen 'Multivariate data-analyse', 'Interpersoonlijke beroepsvaardigheden', 'Groepsdynamica', 'Stress, gezondheid en ziekte', 'Aandacht; theorie en praktijk' en 'Developmental psychopathology' is het aantal studiepunten tot 5 EC teruggebracht. Deze indikking en verzwaring hebben ruimte in het programma gemaakt om studenten de mogelijkheid te bieden minoronderwijs te volgen.

Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat de breedte van de opleiding verder reikt dan de grenzen van de psychologie en verder dan de grenzen van Nederland. In het tweede en derde bachelorjaar kiezen studenten 60 EC aan verdiepende studieonderdelen, waarvan ten minste 30 EC binnen de Leidse bacheloropleiding Psychologie. Studenten hebben de mogelijkheid de resterende 30 EC in te vullen met studieonderdelen binnen of buiten de eigen bacheloropleiding, faculteit of universiteit (in Nederland of in het buitenland).

Studenten kunnen verdiepingscursussen op diverse domeinen van de psychologie volgen om daarmee toegang te krijgen tot de verschillende specialisaties van de masteropleiding en de researchmaster psychologie.

Studenten en docenten gaven in de gesprekken met de commissie aan dat de meeste studenten zich niet in de volle breedte oriënteren, maar zich richten op een beperkt aantal domeinen. Bij het behalen van het bachelordiploma behouden zij doorgaans de mogelijkheid te kiezen tussen drie of vier van de Leidse masterspecialisaties.

Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat studenten die zich wel vroegtijdig willen richten op een bepaalde masterspecialisatie, de 60 EC volledig kunnen invullen met verdiepingscursussen en keuzevakken binnen het door hen beoogde domein.

Psychologiestudenten die zich willen kwalificeren voor een post-masterberoepsopleiding tot GZ-psycholoog of tot psychotherapeut worden geadviseerd hun keuzeruimte van 30 EC in te vullen met studieonderdelen op het gebied van de klinische en gezondheidspsychologie.

Wetenschappelijke oriëntatie

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat in alle jaren van de bacheloropleiding methoden en technieken van psychologisch onderzoek uitgebreid aan bod komen. De leerlijn op het gebied van methoden en technieken van psychologisch onderzoek bestaat uit een afgeronde propedeuse, als ingangseis voor het voorgeschreven postpropedeutische studieonderdeel 'Multivariate data-analyse', dat vervolgens de ingangseis is voor de bachelorscriptie.

Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat vanaf de start van de opleiding, in het 'Tutoraat/mentorat academische vaardigheden', de verbinding wordt gelegd tussen inhoudelijke en methodologische studieonderdelen. Niet alleen wordt er geoefend in academische vaardigheden voor het volgen van een academische opleiding (bijv. zorgvuldig en consistent taalgebruik, literatuur raadplegen middels Web of Science), maar ook voor het beoefenen van wetenschap: het schrijven van een artikel volgens de richtlijnen van de American Psychological Association (APA), het geven van een korte mondelinge presentatie over dat artikel, en tenslotte het ontwerpen van een onderzoeksopzet (in de afgelopen studie jaren: een veldstudie naar de afzonderlijke en gecombineerde effecten van psychotherapeutische en medicinale behandeling van depressie). Daarbij wordt aandacht besteed aan de Ethische Gedragscodes van de APA en het Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP) bij de beoefening van wetenschap (o.a. afweging van kosten en baten van onderzoek met risico's voor deelnemers, plagiaat) en bij de omgang met cliënten (o.a. vertrouwensrelatie).

In diverse verdiepingscursussen oefenen studenten in het schrijven van onderzoeksvoorstellen, voorzien van een methodologisch plan van aanpak en analyse.

Docenten gaven in de gesprekken met de commissie aan dat bij vrijwel alle studieonderdelen inhoudelijk en methodologisch wordt aangesloten bij en verwezen naar onderzoek binnen en buiten het Instituut Psychologie. Het belang van deelname aan lopend empirisch onderzoek als onderdeel van de universitaire studie psychologie wordt bijvoorbeeld benadrukt in 'Psychologie en Wetenschap'. In dit studieonderdeel wordt aandacht besteed aan de manier waarop wetenschappelijke kennis tot stand komt en aan verschillende vormen van redeneren die binnen en buiten de wetenschap gebruikt worden.

De verwevenheid van onderwijs en onderzoek komt ook sterk tot uiting in de bachelorscriptie (20 EC). Onder begeleiding van een onderzoeker van het Instituut Psychologie voeren studenten in projectgroepen (4 tot maximaal 8 studenten) zoveel mogelijk de gehele empirische cyclus uit in een onderzoek op het deskundigheidsgebied van de onderzoeker/begeleider. Studenten kunnen zich inschrijven voor een breed aanbod aan onderwerpen. In een tamelijk cursorische opzet kent dit studieonderdeel een vast begin- en eindtijdstip binnen één semester van het derde bachelorjaar. Zo wordt voorkomen dat studenten studievertraging oplopen door een zoektocht naar een eigen onderwerp en/of een scriptiebegeleider.

Studenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat iedere student een 'eigen' deelvraag krijgt toebedeeld als basis voor de uit te voeren onderzoeksanalyse en op te stellen bachelorscriptie. Daarbij merkten de studenten op dat de wekelijkse bijeenkomsten van de onderzoeksgroepjes in principe opdrachtgestuurd zijn, maar dat de werkwijze, de mate van onderlinge samenwerking en de aard van de begeleiding uiteenlopen, afhankelijk van het onderzoeksgroepje waarin je terecht bent gekomen.

Voor getalenteerde studenten met een uitgesproken onderzoeksbelangstelling bestaat een honourstraject. Het Instituut Psychologie levert een onderwijsbijdrage (o.a. een honoursclass 'Human aging: From brain to society') aan het Honours College van de Faculteit der Sociale Wetenschappen. Daarin volgen geselecteerde studenten naast (bovenop) hun reguliere bacheloropleiding, honoursonderwijs met een studiebelasting 5 EC in hun eerste bachelorjaar, 15 EC in hun tweede jaar en 10 EC in hun derde jaar. Zij leren hoe wetenschappelijke kennis in de diverse wetenschappelijke disciplines tot stand komt en hoe wetenschappelijke inzichten praktisch worden vertaald. Tevens maken zij kennis met een aantal belangrijke maatschappelijke organisaties zowel nationaal als internationaal en ontdekken hoe wetenschappelijke onderzoek, maatschappelijke vraagstukken en beleid elkaar beïnvloeden.

Getalenteerde psychologiestudenten hebben bovendien de mogelijkheid honoursonderzoek te verrichten voor hun bachelorscriptie. Honoursonderzoek vergt meer zelfwerkzaamheid van de student bij de totstandkoming van de vraagstelling, de methodologische uitwerking daarvan en de statistische analyses. Tijdens intervisiebijeenkomsten neemt de honoursstudent kennis van de onderzoeksactiviteiten van andere honoursstudenten.

Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat de bacheloropleiding Psychologie primair gericht is op de voorbereiding op de masteropleiding en dat daarom de voorbereiding op de beroepspraktijk in het curriculum beperkt is gehouden. De verbinding met de praktijk vindt grotendeels plaats op conceptueel niveau (bijv. analyses van praktijkproblemen in termen van wetenschappelijke begrippen en inzichten) en slechts gedeeltelijk op praktisch niveau (vaardigheden op het gebied van psychodiagnostiek en interpersoonlijke beroepsvaardigheden). Daarnaast wordt de oriëntatie op beroepsperspectieven en post-masterberoepsopleidingen bevorderd. Studenten worden gestimuleerd deel te nemen aan studentenbijeenkomsten over het beroepenveld en aan lezingen door alumni, georganiseerd door de twee studieverenigingen van psychologie en het Studenten Loopbaan Service, in nauwe samenwerking met het Instituut Psychologie.

Studenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat de oriëntatie op de beroepspraktijk voldoende aan bod komt gedurende de opleiding, bijvoorbeeld in de cursus 'Psychopathologie, diagnostiek en behandeling' maar ook in extracirculaire activiteiten.

Diversiteit in studenten

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft hoe de diversiteit in doelgroepen tot uitdrukking komt in het onderwijsprogramma. Het Instituut Psychologie biedt vier minoren aan voor niet-psychologiestudenten: 'De dynamiek van groepen en besluitvorming', 'Mind and brain', 'De ontwikkeling van baby tot jongvolwassene' en 'De psychologie van gezondheid en ziekte'. Deze minoren zijn samengesteld uit reguliere studieonderdelen van de bacheloropleiding Psychologie en beginnen allemaal met de cursus 'Inleiding in de Psychologie'.

Daarnaast levert het Instituut Psychologie een bijdrage aan twee interfacultaire minoren, namelijk: 'De multiculturele samenleving' en 'Brain and Cognition'. Beide interfacultaire minoren kunnen ook gevolgd worden door bachelorstudenten Psychologie.

Deeltijdstudenten volgen de hoorcolleges op twee vaste (voorzienbare) dagen in de week, samen met de andere bachelorstudenten Psychologie. De Engelstalige studieonderdelen van de bacheloropleiding staan ook open voor studenten van een buitenlandse universiteit. Tenslotte wordt voor zogenoemde pre-masterstudenten een studiepakket-op-maat opgesteld, bestaande uit reguliere bachelorcurricula.

Kortom, concreet komen in het onderwijs van de bacheloropleiding Psychologie samen: reguliere voltijdstudenten, deeltijdstudenten (veelal wat ouder dan voltijdstudenten en met meer relevante werkervaring), minorstudenten (allen met een andere universitaire opleidingsachtergrond dan psychologie), studenten uit het buitenland (veelal met een andere taal en culturele achtergrond) en pre-masterstudenten.

Studenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat met name de jonge voltijdstudenten de gemengde studentengroepen als positief, inspirerend en stimulerend ervaren.

Internationale oriëntatie

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de wijze waarop de internationale oriëntatie en het internationale studieklimaat binnen het onderwijsprogramma wordt ondersteunt.

Ten eerste worden bachelorstudenten ondersteund bij deelname aan uitwisselingsprogramma's met buitenlandse universiteiten. Daarbij kunnen studenten van buitenlandse universiteiten Engelstalige studieonderdelen van de bacheloropleiding volgen. Studenten die gedurende het eerste semester van het derde bachelorjaar aan een buitenlandse universiteit verblijven, kunnen zonder studievertraging aan de ingangseisen van elk der masterspecialisaties voldoen. Met tientallen buitenlandse universiteiten heeft het Instituut Psychologie uitwisselingsconvenanten gesloten, waarin tevens mogelijkheden zijn gecreëerd voor de uitwisseling van docenten. Studenten geven aan dat de studiepunten die volgens de regels (goedkeuring vooraf en geen overlappende vakken) zijn verkregen aan een buitenlandse universiteit zonder problemen worden overgenomen. Studenten zijn echter kritisch over de bereikbaarheid en communicatie van de coördinatoren Europa en Internationaal van de Universiteit Leiden.

Daarnaast kent de postpropedeutische fase van de bacheloropleiding tien Engelstalige studieonderdelen. Deze Engelstalige studieonderdelen dienen ter voorbereiding op de Engelstalige Leidse masteropleidingen en/of op een tijdelijk studieverblijf in het buitenland. Daarbij wordt opgemerkt dat de hoorcolleges, literatuur en informatie in de studiegids en Blackboard Engelstalig zijn, maar dat cursisten kunnen kiezen tussen Engelstalige en Nederlandstalige werkgroepen en toetsvormen (studieopdrachten, tentamens).

De inhoudelijk verantwoordelijken van de opleiding gaven in het gesprek met de commissie aan dat het streven is om de bacheloropleiding volledig tweetalig (Nederland en Engels) in te richten en daarmee een internationale instroom te bevorderen.

Studeerbaarheid

Het onderwijs wordt aangeboden in twee semesters. Elk semester kent twee onderwijsblokken van 7 weken, gevolgd door een toetsweek. Enkele verdiepingscursussen-naar-keuze en het schrijven van de bachelorscriptie worden in elk van de twee semesters aangeboden, om het grote aantal cursisten over het studiejaar te spreiden en om bachelorstudenten een vlotte aansluiting te bieden op de twee instroommomenten van de masteropleiding Psychology (september, februari).

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat de studieonderdelen op elkaar zijn afgestemd. Ze vormen een leerlijn in de verschillende deeldisciplines van de psychologie, zichtbaar gemaakt aan de hand van onderstaande tabel.

Samenhang tussen voorgeschreven studieonderdelen en verdiepingscursussen-naar-keuze, die vervolgens gelden als ingangsvoorwaarden voor specialisaties van de masteropleiding Psychology.

Afgeronde propedeuse (niveau 100, 200) plus onderstaand voorgeschreven studieonderdeel in de postpropedeuse →	zijn samen ingangsvoorwaarden voor verdiepingscursussen-naar-keuze in de postpropedeuse →	die gelden als ingangsvoorwaarde voor elk der specialisaties van de masteropleiding Psychology
5 EC, niveau 300	10 EC, niveau 400	niveau 500, 600
Stress, Gezondheid en Ziekte	Psychopathologie, Diagnostiek en Behandeling	Clinical Psychology
Stress, Gezondheid en Ziekte	Health Psychology	Health Psychology
	Klinische Neuropsychologie	Clinical Neuropsychology
Developmental Psychopathology	Sociaal Emotionele Ontwikkeling of Cognitief Intellectuele Ontwikkeling	Child and Adolescent Psychology
Aandacht; Theorie en Praktijk	Cognitieve Ergonomie of Cognitieve Neurowetenschap	Applied Cognitive Psychology
Groepsdynamica	Conflict and Cooperation of Beïnvloeding en Beoordeling	Social and Organisational Psychology
Groepsdynamica	Conflict and Cooperation of Beïnvloeding en Beoordeling	Economic and Consumer Psychology
Stress, Gezondheid en Ziekte Groepsdynamica Aandacht; Theorie en praktijk	Health Psychology of Conflict and Cooperation of Beïnvloeding en Beoordeling of Cognitieve Ergonomie of Cognitieve Neurowetenschap	Occupational Health Psychology
Multivariate Data-analyse		Methodology and Statistics in Psychology

Het zelfevaluatie-rapport licht toe dat de voorgeschreven studieonderdelen in de propedeuse en in de postpropedeuse studenten kennis en vaardigheden aanleren ter voorbereiding op de verdiepingscursussen-naar-keuze in de postpropedeuse. Deze zijn op hun beurt ingangsvoorwaarden voor één van de negen specialisaties van de masteropleiding Psychology. Studenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat zij door het brede karakter van de bacheloropleiding met de daarbij behorende voorgeschreven vakken, voldoende keuzevrijheid ervaren in het tweede en derde jaar van de opleiding.

Studieonderdelen buiten de eigen bacheloropleiding moeten voldoen aan de niveaueisen van de examencommissie (5 EC minimaal op niveau 300 of hoger, overige EC's mogen worden gevolgd op niveau 200 of 100; deze niveaus zijn beschreven in het Leidse Universitair Register Opleidingen). Hoewel de keuzevakken ook open staan voor postpropedeutische bachelorstudenten van andere opleidingen van de Universiteit Leiden (minorstudenten), geldt er wel een ingangsvoorwaarde. De ingangsvoorwaarde voor een keuzevak is de propedeusecursus op het betreffende domein. Zo is bijvoorbeeld de propedeusecursus 'Persoonlijkheden, Klinische en Gezondheidspsychologie' ingangsvoorwaarde voor het keuzevak 'Psychology of Abnormal Behaviour'. Deze ingangseisen gelden ook voor minorstudenten en voor gaststudenten uit het buitenland.

In de tabellen opgenomen in bijlage 4 is per studieonderdeel aangegeven: de werkvorm(en), de studielast, het niveau, de studiefase, de bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen en de gehanteerde toetsvorm(en). Het onderwijsaanbod in de bacheloropleiding kent een mix van hoorcolleges, werkcolleges en practica en individuele vormen van begeleiding. Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat in de loop van de opleiding de begeleiding van studenten bij schriftelijke en mondelinge presentaties, opdrachten, etc.) toeneemt naar de meest intensieve vorm van begeleiding tijdens de bachelorscriptie.

In de propedeuse is het gemiddeld aantal contacturen 13,5 uur per week en bestaande uit: hoorcolleges, werkcolleges, practica, tutoraat, eerstejaars mentoraat en feedback op ingeleverde werkstukken. Dit geldt voor de 4 maal 7 weken waarin de cursussen worden gegeven. De resterende, onderwijsluwe studieweken zijn gereserveerd voor het maken van werkstukken en tentamens. Het gemiddeld aantal contacturen in de postpropedeuse hangt voor de helft af van individuele keuzes van studenten. In het zelfevaluatie-rapport wordt als uitgangspunt een bachelorstudent genomen die een standaard leerroute volgt. Hiermee komt het gemiddelde aantal contacturen uit op 10,5 uur per week.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat in nagenoeg alle keuzevakken is gekozen voor extensieve werkvormen, om zodoende een ruim aanbod te bieden. Intensieve werkvormen met werkgroepen, schrijf- en/of presentatieopdrachten en practica zijn gezien de jaarlijks fluctuerende aantallen cursisten van binnen en buiten de bacheloropleiding Psychology voor keuzeonderwijs praktisch moeilijk realiseerbaar.

Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat uit evaluaties van studenten blijkt dat in het algemeen studenten minder dan fulltime per week met hun studie bezig zijn. De inhoudelijk verantwoordelijken waarmee de commissie heeft gesproken bevestigen dit beeld. Zij geven aan dat studenten veelal bewust kiezen voor een lager studietempo en de studielast verdelen over vier jaar.

Studenten en alumni gaven in de gesprekken met de commissie aan dat zij de studielast als licht (hebben) ervaren. Studenten lichtten toe dat zij met een minimale inzet gedurende een onderwijsperiode, door selectief te zijn ten aanzien van de te bestuderen literatuur en kort voor het tentamen te leren, toch een voldoende eindcijfer voor het betreffende vak kunnen behalen. Studenten gaven daarbij aan de gekozen opzet en werkvormen van vakken over de gehele linie niet uitermate uitdagend, stimulerend en activerend te vinden. Uitsluitend

intrinsiek gemotiveerde studenten die een cum laude nastreven besteden volgens hen een volledige werkweek aan de studie.

Docenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat zij een minimale inzet en een passieve houding bij een deel van de studenten herkennen. Docenten gaven tevens aan dat inmiddels een intensivering van het onderwijs is doorgevoerd bij meerdere cursussen, waaronder 'Persoonlijkheid-, klinische en gezondheidspsychologie' door meer contacturen en tussentijdse opdrachten op te nemen. Ook wordt overwogen, bijvoorbeeld bij de eerstejaars statistiek en methodevakken, vaker tussentijds te toetsen en deze toetsen deel te laten uitmaken van de eindbeoordeling.

De docenten refereerden in dit kader aan de recente pilot binnen het vak 'Psychopathologie, diagnostiek en behandeling' waarbij ter ondersteuning van de hoorcolleges en werkgroepen voor studenten een Discussion Board is geopend binnen Blackboard. Docenten merkten op dat er ten aanzien van de studielast vooral nog winst te boeken is bij de zogenoemde extensieve vakken.

Uit de cijfers (bijlage 5) blijkt dat rendement is gestegen tot 74% na vier jaar en 85% na vijf jaar studie en hoger is dan het gemiddelde van alle psychologieopleidingen in Nederland. Het zelfevaluatie rapport geeft als mogelijke verklaring voor het hogere rendement de strengere selectie. Uit de gesprekken met inhoudelijk verantwoordelijken en de studieadviseurs heeft de commissie vernomen dat eerder dan bij andere universiteiten is besloten aan het eind van het eerste bachelorjaar een BSA uit te brengen. Hoewel in de afgelopen jaren in bijna alle psychologieopleidingen in Nederland een BSA is ingevoerd, geldt nog steeds de Leidse BSA-eis van 40 EC en succesvolle afronding van één van de drie methoden & technieken onderdelen als relatief hoog. Bovendien moeten studenten hun propedeuse in twee jaar behalen om hun bachelorstudie te mogen voortzetten.

Tijdens het visitatiebezoek werd bekend gemaakt dat de Universiteit Leiden vanaf september 2012 voor alle bacheloropleidingen een BSA van 2 maal 45 EC zal invoeren. In de gesprekken met de commissie werd tevens benadrukt dat Leiden een 'harde knip' tussen de bachelor- en masteropleiding psychologie hanteert.

Docenten

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat tweederde van het onderwijs wordt verzorgd door de wetenschappelijke staf. Vrijwel alle onderwijsgevend zijn gepromoveerd en participeren actief in het onderzoek van het Instituut Psychologie. Ongeveer 75% van de vaste wetenschappelijke staf is lid van een landelijk erkende onderzoekschool. Om de koppeling tussen onderwijs en onderzoek structureel te verankeren, heeft iedere wetenschappelijk medewerker in principe een duale taakstelling. Het resterende onderwijs wordt verzorgd door tijdelijk personeel: promovendi, studentassistenten, docenten uit praktijkinstellingen en overig tijdelijk wetenschappelijk personeel. Zij worden ingezet bij de werkgroepen en practica. Zo verzorgen studenten uit de masterspecialisatie 'Methodology and Statistics in Psychology' als student-assistent in de propedeuse de SPSS practica. De practicumgroepen van het postpropedeutische onderdeel 'Interpersoonlijke Beroepsvaardigheden' worden begeleid door masterstudenten die daartoe zijn opgeleid in de mastercursus 'Trainers' Course Communication Skills'. Het onderwijs wordt altijd verzorgd onder de verantwoordelijkheid en supervisie van een hoogleraar of een universitair (hoofd)docent.

Het certificaat 'Basiskwalificatie Onderwijs' (BKO) is verplicht voor onderwijzend personeel dat wordt aangesteld in vaste dienst of langer dan 1 jaar met meer dan 0,5 fte aan onderwijstaken en voor onderwijzend personeel dat bevorderd wordt naar een hogere functie. Op basis van een dossier, bestaande uit beschrijvingen van het door de docent verzorgd onderwijs, de gebruikte werkvormen, toetsvormen en de studentenevaluatie, stelt de facultaire toetsingscommissie vast in hoeverre de docent voldoet aan de eindtermen van de BKO en op

welke aspecten hij/zij zich nog verder moet ontwikkelen. Docenten die Engelstalig onderwijs en/of mentoraat verzorgen, leggen tevens een toets Engelse taalvaardigheid af en zo nodig wordt bijscholing geboden om de Basis Kwalificatie Engelstalig onderwijs (BKE) te behalen. Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat ultimo januari 2012 acht stafleden het BKO-certificaat hebben behaald en dat 24 stafleden bezig zijn met de voorbereidingen op hun BKO-certificering.

Voor de beginnende en ervaren docenten zijn er bijscholingsmogelijkheden, onder andere over didactische basisvaardigheden, digitale leermiddelen en verschillende vormen van toetsing. De kwaliteit van de docent wordt gewaarborgd middels Resultaat- en Ontwikkelingsgesprekken, waarin onderwijs-evaluaties van studenten worden betrokken die betrekking hebben op de desbetreffende docenten.

Studenten gaven in het gesprek met de commissie aan de kwaliteit van de docenten goed te vinden. In de ogen van de studenten hebben de docenten veel vakinhoudelijke expertise en onderzoekservaring en zijn zij goed benaderbaar.

In bijlage 5 is een overzicht van de staf-student ratio's opgenomen, berekend over de bachelor en masteropleidingen psychologie tezamen. In 2011 is de staf-student ratio 1:35. Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat de toename van het aantal onderwijs fte's een gevolg is van het universiteitsbrede beleid om wetenschappelijk personeel meer tijd te laten besteden aan onderwijs. Hierbij is het aantal onderwijs fte's onder overig tijdelijk wetenschappelijk personeel en studentassistenten toegenomen en het aantal onderwijs fte's onder UD's en promovendi afgenomen.

In het gesprek met de verantwoordelijken voor de opleiding werd aan de commissie uitgelegd dat deze substitutie een tijdelijke maatregel betrof, ingegeven vanuit budgettaire beperkingen, waarbij het huidige streven is om weer meer UD's en docenten aan te stellen.

Uit de gesprekken met de verantwoordelijken en docenten heeft de commissie vernomen dat op basis van de interne financieringsregels de wetenschappelijke staf wordt geacht om ruim 70% van de tijd aan onderwijs te besteden. Daarbij werd aangetekend dat deze norm per individuele docent/onderzoeker kan verschillen ondermeer door de beschikbaarheid van (persoonsgebonden) subsidies voor wetenschappelijk onderzoek en de inzet van tijdelijk wetenschappelijk personeel. In de praktijk besteedt een lid van de wetenschappelijke staf circa 60 – 80 % van de tijd aan onderwijs en 40 – 20% aan wetenschappelijk onderzoek, met uitzondering van stafleden met een persoonsgebonden onderzoekssubsidie. Zij besteden 80% van de tijd aan wetenschappelijk onderzoek.

Opleidingspecifieke voorzieningen

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat het studiesucces wordt bevorderd door:

- Uiteenlopende opleidings-specifieke voorlichtingsactiviteiten voorafgaand aan de opleiding, waaronder YouTube presentaties, voorlichtingsbijeenkomsten, meeloopdagen en proefstudeerdagen.
- Opleidings-specifieke voorlichting tijdens de opleiding over selectie van verdiepingscursussen, keuzevakken en mogelijkheden een minor te volgen, en/of om te studeren in het buitenland.
- Voorlichting over de oriëntatie op de specialisaties van de masteropleiding Psychologie en bijbehorende beroepsperspectieven aan het einde van het eerste studiejaar en halverwege het tweede bachelorjaar.
- Opleidings-specifieke studiebegeleiding door de mentor in het 'Tutoraat / mentoraat academische vaardigheden' en door de studieadviseurs.
- Het aanbieden van de training 'Strategisch studeren en time management' aan studenten die studievaardigheden willen aanleren c.q. verbeteren.
- Het uitbrengen van een tussentijds BSA (20 EC) aan het eind van het eerste semester

Studieadviseurs gaven in de gesprekken met de commissie aan dat sinds een jaar een pilot wordt uitgevoerd. Bij aanvang van het tweede studiejaar wordt studieplanondersteuning geboden aan studenten die nog niet alle 60 EC van de propedeuse hebben behaald en aan studenten die, vanwege persoonlijke omstandigheden, een uitgesteld BSA hebben gekregen. Hierbij geven de studieadviseurs hun adviezen digitaal, als feedback op de digitale intekening van de desbetreffende student op studieonderdelen in het komende semester. Wanneer de studieadviseur vragen of opmerkingen heeft bij de studieplanning, krijgen studenten een uitnodiging voor een individueel gesprek. Bij aanvang van het tweede semester van het tweede studiejaar en bij aanvang van het derde studiejaar wordt studieplanondersteuning wederom geboden aan alle studenten met studievertraging.

Nominaal studerende krijgen een digitale aanmoedigingsboodschap. Hen wordt studieadvies op aanvraag geboden. Studenten die een vierde jaar voor hun bachelorstudie nodig blijken te hebben, worden allen opgeroepen voor een studievoortgangsgesprek.

Ten aanzien van de opleidingsspecifieke studievoorzieningen beschrijft het zelfevaluatie rapport dat de Faculteit een speciale Onderwijsbalie Psychologie heeft ingericht voor de psychologiestudenten. De bibliotheek heeft een omvangrijke collectie boeken en tijdschriften op het gebied van de psychologie en het aantal abonnementen op digitale wetenschappelijke tijdschriften groeit. Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat de verwevenheid van onderwijs en onderzoek speciale onderzoeksfaciliteiten voor staf en studenten vereist. Dit betreffen laboratoriumopstellingen waarin individuen en/of groepen proefpersonen taken op de computer verrichten, waarbij tegelijkertijd fysiologische metingen kunnen worden afgenomen. In een virtueel klaslokaal kan spreekangst bij kinderen en adolescenten worden onderzocht. Er zijn MRI-scanners voor hersenonderzoek (in het Leidse Universitair Medisch Centrum), een rij-simulator en apparatuur voor het registreren van oogbewegingen. Op specifieke computers is geavanceerde software geïnstalleerd waarmee psychologiestudenten fysiologische onderzoeksgegevens kunnen analyseren.

Masteropleiding Psychology

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat het onderwijsprogramma van de masteropleiding Psychology voortbouwt op de brede bacheloropleiding. De eenjarige opleiding kent negen specialisaties:

- Applied Cognitive Psychology
- Child and Adolescent Psychology
- Clinical Neuropsychology
- Clinical Psychology
- Economic and Consumer Psychology
- Health Psychology
- Methodology and Statistics in Psychology
- Occupational Health Psychology
- Social and Organisational Psychology

In bijlage 4 zijn een schematische weergave van het programma van de masteropleiding en een tabel met de cursussen per specialisatie opgenomen.

De masteropleiding kent twee instroommomenten per jaar: september en februari. Volgens het zelfevaluatie rapport draagt dat ertoe bij dat de doorstroom vanuit de bachelor- naar de masteropleiding zonder veel tijdverlies kan verlopen. Gegeven de twee instroommomenten per studiejaar worden diverse studieonderdelen tweemaal per academisch jaar aangeboden.

In iedere masterspecialisatie besteden studenten 20 EC aan voorgeschreven cursorisch onderwijs, 20 EC aan de masterscriptie en minimaal 10 EC aan de stage. Studenten die een

stage van 10 EC doen, besteden daarnaast 10 EC aan keuzevakken. Om te kunnen voldoen aan de ingangseisen voor de post-masterberoepsopleiding tot Gezondheidszorgpsycholoog hebben studenten in de vier klinische masterspecialisaties ('Clinical Psychology', 'Clinical Neuropsychology', 'Health Psychology', 'Child and Adolescent Psychology') de mogelijkheid de stage uit te breiden tot 20 EC. Zij zijn niet verplicht keuzevakken te volgen.

Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat in nagenoeg alle keuzevakken, die openstaan voor studenten uit alle masterspecialisaties, is gekozen voor extensieve werkvormen. Om een ruim aanbod te kunnen bieden zijn intensieve werkvormen met werkgroepen, schrijf- en/of presentatieopdrachten en practica voor deze vakken moeilijk realiseerbaar. Tijdens het gesprek met de commissie gaven de formeel verantwoordelijken aan dat zij het ruime aanbod aan extensieve keuzevakken heroverwogen en, door een minder omvangrijk aanbod, het keuzeonderwijs willen intensiveren.

Docenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat zij regelmatig in teamoverleg en disciplineoverleg de aansluiting, afstemming, samenhang, verdieping en voorgenomen veranderingen van cursussen binnen een specialisatie bespreken.

Praktijkgerichtheid

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat vanuit de doelstelling studenten op te leiden tot 'scientist – practitioner', de praktijkoriëntatie binnen het programma van de masteropleiding de afgelopen jaren is versterkt. Zo is de specialisatie 'Applied Cognitive Psychology' meer toegesneden op de beroepspraktijk door de introductie van de cursus 'The Art of Applying Psychology'. Daarnaast hebben studenten sinds september 2011 de mogelijkheid zich te profileren op het gebied van het verbeteren van cognitieve functies van ouderen in de cursus 'Cognitive Aging'. In de specialisatie 'Methodology and Statistics in Psychology' is de cursus 'Statistical Consulting' geïntroduceerd. Studenten worden getraind in het geven van methodologische en statistische adviezen aan niet-statistici, ter voorbereiding op de beroepspraktijk. Binnen de specialisatie 'Social and Organisational Psychology' wordt in toenemende mate met op de beroepspraktijk toegesneden literatuur en opdrachten gewerkt. Ook begeleiden twee ervaren consultants met een eigen organisatieadviesbureau een oefening in het schrijven en een simulatie in het aanpakken van competitieve offertes voor organisatieadvieswerk. Daarnaast wordt een vaardigheidskursus 'Mediation Skills' verzorgd door een parttime docente met een beroepspraktijk als conflictmediator.

In de klinisch georiënteerde specialisaties 'Clinical Psychology', 'Child and Adolescent Psychology', 'Health Psychology' en 'Clinical Neuropsychology' wordt onderwijs verzorgd door professionals uit de beroepspraktijk. De verbinding met de praktijk is versterkt doordat een deel van de wetenschappelijke staf incidenteel of permanent tevens in de professionele psychologische praktijk werkzaam is.

Studenten en alumni gaven in de gesprekken met de commissie aan dat zij de verbinding met de praktijk veelvuldig hebben ervaren gedurende de opleiding en dat zeer te waarderen. Ook de inzet van docenten afkomstig uit de beroepspraktijk wordt door studenten als positief ervaren.

Verder geeft het zelfevaluatie rapport aan dat er in het curriculum op specialistisch niveau aandacht wordt besteed aan de professionele vaardigheden die nodig zijn voor zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog. Om beroepsvaardigheden aan te leren volgen alle masterstudenten een verplichte stage van ten minste 10 EC. Studenten kunnen een praktische/toegepaste of een onderzoeksmatige invulling aan hun stage geven. Op diverse psychologische domeinen worden door stafleden adviezen uitgebracht, beleidsondersteunend onderzoek uitgevoerd en trainingen verzorgd. Dat gebeurt in verschillende typen organisaties, vaak met de inzet van studenten die daarmee invulling geven aan hun stage of scriptieonderzoek.

Daarnaast zijn er raamovereenkomsten over uitwisseling van stafleden tussen het Instituut Psychologie en verschillende professionele instanties, zoals Parnassia, GGZ Rivierduinen en het Centrum 40-45. In het onderwijsprogramma wordt deze aansluiting met de professionele praktijk formeel geregeld door studenten de gelegenheid te bieden zich te kwalificeren voor post-masterberoepsopleidingen ter verkrijging van latere beroepsregistraties.

Internationale oriëntatie

Het zelfevaluatierapport beschrijft de uitwerking van de internationale oriëntatie en diversiteit in doelgroepen in het onderwijsprogramma van de masteropleiding. Alle negen masterspecialisaties staan open voor buitenlandse studenten. Het onderwijsaanbod is Engelstalig in alle specialisaties van de eenjarige masteropleiding, inclusief de richtingen die voorbereiden op de klinische beroepspraktijk. Alle hoorcolleges, literatuur, toetsvormen en cursusinformatie zijn Engelstalig, maar cursisten kunnen in bepaalde studieonderdelen kiezen tussen Engelstalige en Nederlandstalige werkgroepen. Zo kunnen Nederlandse klinisch georiënteerde masterstudenten in hun eigen taal klinische en therapeutische vaardigheden oefenen, ter voorbereiding op beroepsuitoefening in de geestelijke gezondheidszorg in Nederland. In studiejaar 2010-2011 zijn in totaal 79 buitenlandse studenten aan de opleiding begonnen.

Studeerbaarheid

Studenten met een Leids bachelordiploma Psychologie kunnen doorstromen naar de masteropleiding Psychology. Het bachelordiploma is een harde voorwaarde voor instroom in de masteropleiding. Studenten gaven in het gesprek met de commissie aan de aansluiting van de brede, theoretische bacheloropleiding op de gespecialiseerde, praktijkgerichte masteropleiding als plezierig en goed te ervaren.

Zowel alumni als studenten die vanuit de bacheloropleiding Psychologie zijn ingestroomd in de masteropleiding merkten op een groot verschil te ervaren in de studielast tussen beide opleidingen. In tegenstelling tot de bacheloropleiding vinden zij de masteropleiding pittig en uitdagend en motiverend, waarbij de studielast gelijk is aan een volledige werkweek.

Docenten bevestigen de grote overgang van studielast tussen de bachelor- en masteropleiding en gaven aan dat in de masteropleiding een andere, continue wijze van leren wordt verwacht.

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek gesproken met de leden van de opleidingscommissies. Zij gaven aan dat alle studieonderdelen standaard worden geëvalueerd door studenten en dat bepaalde studieonderdelen ook worden geëvalueerd door teams van docenten. De opleidingscommissie heeft een signalerende taak richting de Directeur Opleidingen Psychologie en adviseert voornamelijk naar aanleiding van aangedragen knelpunten en/of vragen. Studentleden van de opleidingscommissies gaven in het gesprek met de commissie aan dat klachten en knelpunten wel worden besproken, maar geen goed zicht te hebben op eventuele vervolgacties.

Studenten gaven aan dat zij niet goed kunnen beoordelen /vaststellen of resultaten van de standaardevaluaties tot concrete verbeteringen en aanpassingen leiden.

Bijna een derde van de masterstudenten is geen doorstroomstudent vanuit de Leidse bacheloropleiding Psychologie. Van deze 'overige' studenten komt 17% van buitenlandse universiteiten en 9% uit het pre mastertraject. Studenten van andere universiteiten in Nederland (4%) tonen vooral belangstelling voor masterspecialisaties die niet overal worden aangeboden, zoals 'Economic and Consumer Psychology' of die elders niet in dezelfde vorm worden aangeboden. Dit geldt bijvoorbeeld voor 'Clinical Neuropsychology', met zowel aandacht voor volwassenen én kinderen. Studenten met een andere vooropleiding melden zich apart aan voor toegang tot de masteropleiding. De toegangseisen voor hen zijn:

1. basiskennis op alle gebieden van de psychologie en gevorderde kennis op het niveau van een Leidse verdiepingscursus (niveau 400) binnen het domein van de beoogde specialisatie;
2. voldoende kennis van methoden en technieken van psychologisch onderzoek;
3. voor buitenlandse studenten: voldoende Engelse taalvaardigheid (minimaal TOEFL score van 250/600).

De Master Toelatingscommissie bestaat uit de hoofdopleiders van elk der negen masterspecialisaties en neemt een besluit over de toelaatbaarheid van studenten, al dan niet onder voorwaarden. Een voorwaarde kan bijvoorbeeld zijn het extracurriculaire onderdeel 'Preparatory statistics' om studenten met deficiënties voor te bereiden op de methodologische en statistische eisen die worden gesteld aan de scriptie. Bij buitenlandse toelatingsverzoeken vindt een waardering plaats van het niveau van de vooropleiding.

De zogenoemde pre-masterstudenten kunnen zich door middel van een selectief pre-mastertraject van maximaal 60 EC voorbereiden op de Masteropleiding Psychology. Dit betreffen ambitieuze en talentvolle studenten met een aanpalende Hbo- of Wo-bachelordiploma die in de bachelorvooropleiding ten minste 60 EC hebben gevolgd aan studieonderdelen die relevant zijn voor de door hen beoogde masterspecialisatie. Selectie van pre-masterstudenten vindt vervolgens plaats op basis van toetsing van academische competenties, Engelse taalvaardigheid en wiskunde. Vervolgens wordt voor hen een studiepakket-op-maat opgesteld, afgestemd op gevolgde studieonderdelen in de vooropleiding, met speciale aandacht voor de kwaliteit en het empirische en statistische gehalte van de bachelorscriptie en op de ingangsvoorwaarden van de beoogde masterspecialisatie. Studenten die het pre-masterprogramma in één studiejaar succesvol voltooien, krijgen geen bachelordiploma Psychologie, maar wel toegang tot één van de specialisaties van de masteropleiding psychologie.

De gemiddelde studieduur van de studentencohort 2009-2010 bedraagt 1.8 jaar (zie bijlage 5). Het zelfevaluatierapport geeft aan dat bij een vergelijking van de studieduur met andere masteropleidingen Psychologie in Nederland rekening gehouden dient te worden met de 'harde knip'. Bij de Universiteit Leiden is geen sprake van overlap in tijd tussen de bachelor- en masteropleiding psychologie; studenten kunnen geen studieonderdelen van de masteropleiding volgen voordat zij formeel met de opleiding beginnen. Volgens het zelfevaluatierapport zijn er diverse redenen waarom studenten langer dan een jaar over de masteropleiding doen.

Zo zijn er buitenlandse studenten die doorgaans aangewezen zijn op Engelstalige stages. In Nederland zijn onvoldoende klinische stage mogelijkheden voor Engelsprekende studenten. Zij kunnen wel kiezen voor een klinische stage in hun vaderland. Het vinden van een dergelijke stage die voldoet aan de eisen (inhoud, gekwalificeerde begeleiding, omvang) kan tot studie-uitloop leiden. Daarnaast kiest een deel van de buitenlandse studenten voor verlenging van de masteropleiding tot 120 EC om te voldoen aan de opleidingseisen die in hun thuisland worden gesteld voor wettelijke registratie als psycholoog.

Ook de aard van het onderzoek kan bepalend zijn voor de studieduur. Factoren als wel of niet met patiënten als deelnemers; wel of niet met studenten als proefpersonen; in een laboratorium- of veldsetting, wel of niet met toetsing door de *medisch*-ethische commissie, wel of niet met longitudinale dataverzameling spelen een belangrijke rol in de lengte van het onderzoek en de doorlooptijd van de masterscriptie.

Daarnaast volgt een toenemend aantal studenten extra onderwijs, waarbij een aantal zich inschrijft voor een tweede specialisatie binnen de Masteropleiding Psychology.

Tenslotte zijn er studenten die een stage volgen die omvangrijker is dan de 10 of 20 EC die daarvoor geprogrammeerd staan, aansluitend bij de eisen en wensen van stageaanbieders, met

name in het klinische werkveld. Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat de studieduur van de klinisch georiënteerde masterspecialisaties een punt van aandacht is. Studenten mogen pas aan een klinische stage beginnen nadat ze zich de benodigde specialistische klinische kennis en vaardigheden hebben eigengemaakt. Deze ingangsvoorwaarde is een belangrijk onderdeel van de kwaliteitsbewaking van klinische stages. Specialistische kennis en vaardigheden worden op masterniveau onderwezen, niet al tijdens de bacheloropleiding. Bovendien is de tijdspanne waarover de klinische stages van 20 EC zich uitstrekken meestal langer dan de 15 weken (20 x 28 uur) die er curriculair voor staan. Gezien de aard van het diagnostische en therapeutische werk, bieden GZ-instellingen bij voorkeur stages aan voor een langere periode. Datzelfde geldt overigens ook voor stages op het gebied van de ontwikkelings- en onderwijspsychologie, die gebonden zijn aan de roostering van een schooljaar.

Studenten en alumni gaven in de gesprekken met de commissie aan dat een klinische stage in de praktijk niet inpasbaar is in het eenjarige masterprogramma en daarmee een knelpunt in het curriculum van de klinische masterspecialisaties. Dit knelpunt werd door de docenten bevestigd.

De inhoudelijk en formeel verantwoordelijken van de opleiding waarmee de commissie heeft gesproken gaven aan dat op landelijk niveau gesprekken op gang komen tussen de hoofdopleiders van post-masterberoepsopleidingen en de besturen van universitaire psychologieopleidingen over het aanbod en de duur van klinische stages. Belangrijke gesprekspunten zijn de eisen die vanuit de post-masterberoepsopleidingen worden gesteld aan de universitaire opleidingen klinische psychologie. Aangezien één van de hoofdopleiders ook hoogleraar is bij het Instituut Psychologie, biedt dit het instituut een extra mogelijkheid mee te denken over en bij te dragen aan oplossingen voor de problematiek. Daarnaast wordt op regionaal niveau overleg gevoerd met zorginstellingen waarbij het Instituut Psychologie een model met coschappen voor ogen heeft, analoog aan de opleiding geneeskunde.

Opleidings specifieke voorzieningen

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat het studiesucces wordt bevorderd door:

- Opleidings specifieke voorlichting voorafgaand aan de opleiding.
Naar aanleiding van de vorige onderwijsvisite in 2006, is de voorlichting over de masteropleiding vervroegd en geïntensiveerd. Halverwege het tweede bachelorjaar wordt extra studievoorlichting gegeven. Op basis daarvan kunnen studenten in het tweede semester van hun tweede bachelorjaar en het gehele derde bachelorjaar studieonderdelen kiezen om zich te oriënteren op specialisaties van de eenjarige masteropleiding of de tweejarige onderzoeksmasteropleiding. Daarnaast worden jaarlijks twee masterdagen gehouden, met voorlichting over de specialisaties van de masteropleidingen.
- Vroegtijdige communicatie over klinische stages en voorzienbare studie-uitloop.
De voorzienbare studie-uitloop in de vier klinisch georiënteerde masterspecialisaties wordt vroegtijdig en voorafgaand aan de opleiding gecommuniceerd. In startbijeenkomsten bij aanvang van de masteropleiding wordt studenten in deze masterspecialisaties aangeraden snel te solliciteren naar een stage, die ze pas enkele maanden later kunnen gaan uitvoeren. Studenten vanuit het buitenland worden tijdig voorgelicht over de beperkte mogelijkheden om een Engelstalige praktijkstage in het werkveld in Nederland te vinden, vooral in het klinische werkveld. Buitenlandse studenten wordt dan ook geadviseerd vroegtijdig contact op te nemen met de mentor om mogelijkheden te bespreken voor het vervullen van een stage binnen of buiten de universiteit, ofwel in Nederland ofwel in een buitenland waarvan zij de taal spreken.
- Opleidings specifieke studiebegeleiding.
Studenten worden twee maal per studiejaar uitgenodigd voor een mentorgesprek over hun studievoortgang. Alle studenten worden gestimuleerd kort na aanvang van de

opleiding een planning te maken voor hun scriptie en stage. In de vier klinisch georiënteerde specialisaties krijgen stagiaires specifieke studiebegeleiding bij het onderdeel 'Ethische, Juridische en Organisatorische aspecten van de Gezondheidszorg' en bij hun rapportage over drie casussen ter verkrijging van de Basisaantekening Psychodiagnostiek. De studieadviseurs waarmee de commissie sprak, gaven aan dat zij in de masteropleiding geen (pro)actieve begeleiding bieden, maar functioneren als een vangnet.

- Opleidingsspecifieke oriëntatie op het beroepenveld.
Stages vinden meestal plaats in het werkveld. De stagebegeleiding vanuit de universiteit vindt individueel plaats, maar in enkele specialisaties tevens groepsgewijs zodat studenten ervaringen kunnen uitwisselen. De stagebegeleider en stagecoördinator van de masterspecialisatie bewaken de kwaliteit van de stages en bevorderen continuïteit in de contacten met de stage-instellingen.
Het Instituut Psychologie participeert in de organisatie van bijeenkomsten en alumnidagen, gericht op de aansluiting met de beroepspraktijk. Sinds 2008 wordt jaarlijks een Onderwijspanel georganiseerd, waarin alumni Psychologie feedback geven op de psychologieopleiding.
- Opleidingsspecifieke voorzieningen.
In aanvulling op de eerder vermelde opleidingsspecifieke voorzieningen is voor studenten van de masteropleiding een aantal extra voorzieningen beschikbaar. Studenten kunnen in het Master Thesis Lab (Scriptieatelier) aan hun scriptie werken, gebruik makend van naslagwerken (methoden en technieken, APA richtlijnen) en exemplarische scripties uit voorgaande studie jaren. Op aangekondigde tijden houden stafleden met expertise op het gebied van methoden en statistische technieken van *psychologisch* onderzoek spreekuur. Zij geven adviezen over de verwerking en analyse van verschillende soorten onderzoeksgegevens. Deze adviesvoorziening bestaat naast de individuele scriptiebegeleider.
Voor buitenlandse masterstudenten is een overlegplatform ingesteld, waarin aandacht wordt besteed aan aanmeldings- en inschrijvingsprocedures, eisen die vanuit het moederland aan de psychologieopleiding worden gesteld, en mogelijkheden voor stages. Dit platform rapporteert aan de Master opleidingscommissie (MOC).
Tenslotte, het aantal beschikbare klinische praktijkstages vormt een punt van zorg. Stages die qua inhoud, begeleiding en omvang voldoen aan alle eisen van de post-masterberoepsopleiding tot GZ-psycholoog zijn er niet in overvloed. Het zelfevaluatierapport geeft aan dat de betrokken stafleden er alles aan doen om het aanbod aan stages die voldoen aan alle eisen qua inhoud, begeleiding en omvang, zo groot mogelijk te houden.

Overwegingen

Bacheloropleiding Psychologie

Aan de hand van de tabel in bijlage 4, stelt de commissie vast dat de beoogde eindkwalificaties, geaggregeerd naar vijf doelstellingen van de bacheloropleiding, concreet zijn uitgewerkt naar alle studieonderdelen van de opleiding. Op basis van het bestudeerde studiemateriaal, waaronder de studiegids 2011-2012, stelt de commissie tevens vast dat de afzonderlijke cursusbeschrijvingen concrete leerdoelen bevatten. De commissie is van mening dat de tabel duidelijk en onderscheidend laat zien op welke manier en de mate waarin studieonderdelen bijdragen aan de realisatie van één of meerdere doelstellingen.

De commissie herkent het brede, oriënterende en theoretisch wetenschappelijke profiel van de opleiding in de gedegen inhoud en opzet van het onderwijsprogramma. Studenten volgen de eerste twee jaren een voorgeschreven studietraject waarin zij kennis maken met de verschillende disciplines van de psychologie en de methoden en technieken van

wetenschappelijk onderzoek. Daarbij waardeert de commissie de nadruk op en ruime aandacht voor methoden en technieken van wetenschappelijk psychologisch onderzoek. De commissie is positief over de zorgvuldig en logisch opgebouwde “leerlijn methoden en technieken”. Deze leerlijn begint met ‘Tutoraat/mentoraat academische vaardigheden’ en ‘Inleiding in methoden en technieken’, gevolgd door onder meer ‘Multivariate data-analyse’ in het tweede jaar en wordt afgesloten met een klein empirisch onderzoek en bachelorscriptie.

De commissie waardeert het dat studenten worden gestimuleerd om deel te nemen aan aanvullend honoursonderwijs en –onderzoek. De commissie is van mening dat studenten van de bacheloropleiding Psychologie een gedegen wetenschappelijke, psychologische basis ontwikkelen.

De commissie begrijpt dat de nadrukkelijke keuze voor en uitwerking van een psychologisch - wetenschappelijk onderwijsprogramma in de bacheloropleiding weinig ruimte laat voor oriëntatie op de beroepspraktijk. Tegelijkertijd stelt zij vast dat de verbinding met de beroepspraktijk wordt gelegd in de opdrachten bij verschillende practica.

De commissie oordeelt dat de inhoud van het studiemateriaal van voldoende niveau en omvang is, waarbij zij opmerkt dat bij enkele cursussen de literatuur enigszins verouderd is. Dit geldt bijvoorbeeld voor de cursussen ‘Culture and diversity at work’, ‘Emotion and cognition’ en ‘Neurocognitie en kunstmatige intelligentie’.

De commissie vindt het programma gestructureerd en samenhangend, mede door de logische volgorde van de voorgeschreven basiscursussen, de voorgeschreven verdiepende cursussen en de verdiepende keuzeonderdelen. Zij stelt vast dat het programma is opgebouwd uit herkenbare leerlijnen, zijnde de deelgebieden/specialisaties van de psychologie. Binnen deze leerlijnen neemt het niveau van de samenhangende cursussen geleidelijk aan toe. Daarbij is zij ervan overtuigd dat het breed georiënteerde programma met voorgeschreven studieonderdelen in het eerste en tweede jaar van de opleiding, toch ook voldoende keuzemogelijkheden en verdieping voor studenten biedt om zich te oriënteren op een aantal specialisaties.

De commissie oordeelt verder dat het theoretisch onderwijs en het onderwijs gericht op academische en wetenschappelijke vaardigheden voldoende op elkaar aansluiten en in samenhang worden aangeboden. Zij is van mening dat de opbouw van het vaardigheidsonderwijs degelijk is. Een tutoraat in het eerste jaar, bestaand uit 3 onderdelen: het leren schrijven van een wetenschappelijk artikel, het presenteren en het opzetten van een experiment. Vervolgens is in het tweede en derde jaar het vaardigheidsonderwijs geïntegreerd in de theoretische cursussen.

De commissie is positief over de intensiveringen die in het onderwijsprogramma zijn doorgevoerd. Ten aanzien van de intensieve cursussen oordeelt zij dat de combinatie van hoorcolleges en werkgroepen aangevuld met de samengestelde toetsvormen, bestaande uit een werkstuk, presentatie en tentamen met open vragen, gevarieerd is en studenten activeert om regelmatig te studeren. In de hoorcolleges en werkgroepen komen studenten uit de voltijdopleiding, de deeltijdopleiding en het premaster programma bijeen. Dit resulteert volgens de commissie in heterogeen samengestelde en dynamische studentengroepen, hetgeen vooral door de “jonge” bachelorstudenten die rechtstreeks vanuit het VWO zijn ingestroomd als positief, motiverend en inspirerend wordt ervaren.

Tegelijkertijd merkt de commissie op dat ondanks de intensiveringen van het onderwijs, studenten aangeven dat het programma op onderdelen weinig uitdagend is en de studielast als licht wordt ervaren. Zij heeft de indruk dat gemotiveerde studenten die hoge cijfers willen halen de voorgeschreven tijd aan de studie besteden. De doorsnee student daarentegen kan met een beperkte inzet gedurende de onderwijsperiode, gevolgd door een korte extra inspanning vlak voor een tentamen een vak met een voldoende afsluiten. Dit geldt volgens de commissie in het bijzonder voor de extensieve vakken. De commissie constateert dat de wijze

van toetsen van deze vakken vooral is gericht op het reproduceren van kennis en veel minder op toepassing van kennis en vaardigheden. De commissie adviseert om meer/andere, activerende werkvormen in combinatie met tussentijdse toetsvormen te overwegen (bijvoorbeeld een paper, een posterpresentatie, etc.) die meetellen voor het eindcijfer van een vak.

De commissie waardeert de gestructureerde begeleiding van de studenten gedurende de gehele opleiding. Zij is positief over het tutoraat in het eerste jaar van de opleiding, het tussentijdse BSA van 20 EC al na de eerste onderwijsperiode, gevolgd door het mentoraat in het tweede jaar en tenslotte de recente studieplanondersteuning in het derde jaar van de opleiding. De commissie stelt vast dat de studenten in de aanloop naar de bachelorscriptie in groepen rondom een onderzoekthema worden begeleid en dat daarmee is gekozen voor een meer cursorische en minder idiosyncratische aanpak ten opzichte van een één op één begeleiding, waarmee de student wordt aangesproken op eigen initiatief en verantwoordelijkheid.

De commissie stelt vast dat de opleiding een iets hogere BSA na het eerste jaar hanteert dan vergelijkbare opleidingen in Nederland. Volgens de commissie heeft deze maatregel een selecterende werking gedurende en aan het eind van eerste jaar van de opleiding. Zij stelt vast dat het rendement na vier jaar 74% bedraagt en daarmee iets hoger ligt dan het gemiddelde van alle bacheloropleidingen psychologie in Nederland. De commissie is van mening dat de inhoud en opbouw van het programma het goed mogelijk maakt dat studenten de bacheloropleiding binnen 3 jaar kunnen afronden. Naar het oordeel van de commissie bevat het programma geen struikelblokken en/of andere drempels die de studeerbaarheid belemmeren. In tegenstelling tot de vorige visitatiecommissie is de commissie van mening dat het statistiekonderwijs geen struikelblok in het onderwijsprogramma vormt. Voor haar is duidelijk geworden dat er een directe relatie bestaat tussen de prestaties van bachelorstudenten in de gehele opleiding en de resultaten die zij behalen ten aanzien van dit vak. Verder stelt zij vast dat het statistiekonderwijs goed is opgezet binnen het curriculum. De commissie waardeert het groepsgerichte, intensieve en kleinschalige onderwijs en de bewaking van de eenvormigheid door duidelijk uitgeschreven instructies, handleidingen en gehanteerde toetsvormen.

De commissie oordeelt dat het onderwijs wordt gegeven door docenten die zelf een actieve bijdrage leveren aan de wetenschappelijke ontwikkeling/onderzoek van de psychologie. Zij stelt vast dat het merendeel van de docenten is gepromoveerd. Opvallend vindt de commissie het relatief hoge aandeel aan tijdelijk wetenschappelijk personeel. Tegelijkertijd is zij van mening dat er goede instructies voorhanden zijn hetgeen de eenduidigheid van het doceren voldoende waarborgt.

De commissie stelt vast dat tot op heden een beperkt aantal docenten BKO-gecertificeerd is en dat een relatief grote groep docenten nog in voorbereiding is op een BKO-certificaat. Daarbij stelt zij vast dat het BKO-certificaat alleen van toepassing is op nieuwe docenten. De commissie is van mening dat de BKO-certificering nog in een beginstadium verkeert en acht een intensivering en verbreding naar alle docenten wenselijk om de onderwijskundige kwaliteit van de gehele staf te waarborgen en te bevorderen.

De commissie concludeert dat het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen een samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. De commissie concludeert tevens dat inhoud en vormgeving van het programma, in samenhang met het personeel en de voorzieningen het voor instromende studenten in voldoende mate mogelijk maken om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Masteropleiding Psychology

De commissie stelt vast dat de afzonderlijke cursussen en studieonderdelen van de masteropleiding uitgeschreven leerdoelen kennen die tezamen de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding omvatten. De tabel in bijlage 4 laat volgens de commissie voor elk van de negen specialisaties duidelijk zien op welke wijze de cursussen, stage en scriptie bijdragen aan de vijf gecombineerde eindtermen van de masteropleiding.

De commissie oordeelt dat de focus van de masteropleiding, gericht op de beroepspraktijk, herkenbaar in de samenstelling en opzet van de onderwijsprogramma's tot uiting komt. De commissie waardeert de versterking van de praktijkoriëntatie in het onderwijsprogramma zoals die in de afgelopen jaren is vormgegeven door inhoudelijke aanpassingen van het programma, de inpassing van de verplichte stage en de inzet van gastdocenten uit het werkveld. De commissie vindt eveneens dat het wetenschappelijke karakter van de masteropleiding goed is geborgd. De commissie stelt vast dat in het onderwijs een veelvuldige interactie plaatsvindt tussen de theorie en de praktijk. Het onderwijs is volgens de commissie nauw verweven met de onderzoeksprogramma's van het Instituut Psychologie.

De commissie oordeelt dat de inhoud van het studiemateriaal van voldoende niveau en omvang is, waarbij ook hier geldt dat bepaalde literatuur behorend bij enkele cursussen enigszins verouderd is. De commissie wijst in dit verband op bijvoorbeeld de cursussen 'The psychology of economic behaviour', 'Interventions in occupational health', en 'The social psychology of organisational behaviour'

De commissie is van mening dat de negen specialisaties bijdragen aan een logische en inhoudelijke samenhang van het onderwijsprogramma binnen de specialisatie. Zij stelt vast dat het programma binnen een specialisatie coherent is en een logische opbouw kent, waarin de ontwikkeling van kennis, inzicht en vaardigheden goed samenkomen. Tegelijkertijd merkt de commissie op dat zij het aantal specialisaties aanzienlijk vindt en dat dit aantal een enigszins versnipperd beeld geeft in relatie tot het beroepsperspectief. De commissie constateert dat er tussen de specialisaties verschillen bestaan in de aard, niveau en werkvormen van het onderwijs. Daarbij heeft zij kennisgenomen van de verbetermaatregelen om verschillen tussen de specialisaties in de begeleiding van de scriptie weg nemen. Naar het oordeel van de commissie vragen de grote verscheidenheid aan specialisaties en de onderlinge verschillen tussen de specialisaties om aandacht en waarborgen om de samenhang van de masteropleiding als geheel te bewaken. Zij geeft in overweging mee om de samenhang tussen de specialisaties te versterken door nog meer specialisatieoverstijgend naar de masteropleiding te kijken, daarbij onderlinge uitwisseling en gezamenlijke afspraken over werkwijze en werkvormen te bevorderen.

De commissie merkt in dit kader op dat zij de nieuwe specialisatie 'Economic and Consumer Psychology' herkenbaar en duidelijk onderscheidend vindt, goed inspeland op de belangstelling voor actuele maatschappelijke vraagstukken op het gebied van consumeren, sparen, investeren, financiële risico's, beloningssystemen, reclame en het milieu.

De commissie is van mening dat de overgang van de bacheloropleiding Psychologie naar de masteropleiding Psychology groot is voor studenten. Zij stelt vast dat dit niet zozeer gelegen is in de hoge studielast van de masteropleiding, maar veel meer in de lage studielast van de bacheloropleiding. De commissie oordeelt dat de gemiddelde studielast, met een omvang van een fulltime werkweek, intensief en aanvaardbaar is; in de lijn met het niveau en zwaarte dat van een eenjarige masteropleiding mag worden verwacht. De commissie is van mening dat de masteropleiding voldoende uitdagend en activerend is voor studenten.

De commissie stelt vast dat het programma geheel in het Engels wordt uitgevoerd en voor studenten geen problemen vormt ten aanzien van de studeerbaarheid. Zij constateert echter

wel een belangrijk knelpunt in de studeerbaarheid van het programma als gevolg van de klinische stage in de klinisch georiënteerde specialisaties. De commissie vindt de tijdsduur van klinische stage, die een groot deel van de masterstudenten wil (moet) volgen om te voldoen aan de eisen van de beroepsorganisatie en de postdoctorale opleiding, een belangrijk punt van zorg. Zij stelt vast dat de klinische stage voor een aanmerkelijke verlenging van de studieduur zorgt, waardoor afronding van de masteropleiding binnen een jaar niet haalbaar is, althans voor de klinische specialisaties. De commissie vraagt aandacht voor dit knelpunt en ondersteunt de initiatieven en verkenningen van het Instituut Psychologie om hiervoor een passende oplossing te vinden.

De commissie is van mening dat de masteropleiding Psychology een zorgvuldig en passend toegangsbeleid kent voor uiteenlopende studentengroepen (voltijd, deeltijd, premaster en buitenland). De doorstroommaster hanteert de zogenoemde 'harde knip', hetgeen betekent dat slechts de volledig afgeronde bacheloropleiding toegang geeft tot de masteropleiding. Bovendien moeten studenten een verdiepend keuzevak in de bacheloropleiding hebben gevolgd dat toegang geeft tot een specialisatie van de masteropleiding. Daarbij waardeert de commissie het intensieve en gedegen premasterprogramma voor talentvolle studenten die geen universitair bachelordiploma Psychologie hebben. De commissie constateert dat studenten vanuit het premasterprogramma zonder problemen de masteropleiding kunnen volgen. De commissie is positief over het internationale karakter van de opleiding en het relatief grote aandeel buitenlandse studenten in de masteropleiding. Daarbij stelt zij vast dat voor buitenlandse studenten passende ingangseisen gelden, waaronder voldoende beheersing van het Engels. De commissie realiseert zich dat het helaas voor buitenlandse studenten vrijwel niet mogelijk is om in Nederland een klinische stage in het Engels te volgen. Zij is echter van mening dat het voor buitenlandse studenten wel goed mogelijk is om een kleinere stage van 10 EC buiten het klinische veld (zoals binnen de universiteit of internationale bedrijven) te volgen of een klinische stage in een land waarvan zij de taal beheersen.

De commissie is van mening dat studenten in de masteropleiding goed worden voorbereid op de onderzoekstage en masterscriptie en is positief over de begeleiding van studenten hierin.

De commissie concludeert dat het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen een samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. De commissie concludeert tevens dat inhoud en vormgeving van het programma, in samenhang met het personeel en de voorzieningen, het voor instromende studenten in voldoende mate mogelijk maken om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als voldoende.

Masteropleiding Psychology: de commissie beoordeelt Standaard 2 als voldoende.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Bacheloropleiding Psychologie

De tabel in bijlage 4 laat zien dat een aantal voorgeschreven studieonderdelen en verdiepingscursussen van de bacheloropleiding een combinatie van toetsvormen kennen.

Deze toetsvormen betreffen schriftelijke werkstukken, mondelinge presentaties, posterpresentaties, practicumopdrachten die individueel of in kleine groepjes cursisten worden gemaakt, veelal in combinatie met een afsluitend tentamen met open en/of meerkeuzevragen. Prestaties op de verschillende toetsvormen tellen (gewogen) mee voor het eindcijfer van het betreffende studieonderdeel.

Direct na afronding van een studieonderdeel wordt de studenten een eerste tentamenmogelijkheid geboden. Propedeutische studieonderdelen evenals keuzevakken hebben alle slechts één herkansingsmogelijkheid per studiejaar. Voorgeschreven cursussen in de postpropedeuse gelden als ingangsvoorwaarde voor verdiepingscursussen-naar-keuze in de postpropedeuse, die op hun beurt gelden als ingangsvoorwaarde voor specialisaties van de masteropleiding Psychology. Deze cursussen kennen drie tentamenmomenten per studiejaar. Het eerste direct na afronding van het onderdeel, een tweede tentamenmoment aan het eind van hetzelfde semester en een derde tentamenmoment aan het einde van het volgende semester. Deze mogelijkheden bieden studenten de gelegenheid snel te herkansen en studieovertraging te voorkomen bij afronding van de bacheloropleiding en instroom in de masteropleiding.

Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat de toetsvormen een beroep doen op andere vaardigheden dan alleen het bestuderen van de tentamenstof. Zij dienen dan ook niet alleen als toetsing *van* het leren, maar vooral als toetsing *om van te* leren. Bij de eindbeoordeling geldt dat de samenstellende onderdelen voltooid moeten zijn met een (per onderdeel vastgesteld) minimumbeoordeling. Er is sprake van compensatiemogelijkheden binnen studieonderdelen, niet tussen studieonderdelen. Studenten kunnen dus niet een onvoldoende resultaat op een voor hen moeilijk studieonderdeel compenseren met een beter resultaat op een ander studieonderdeel. De inhoudelijk verantwoordelijken benadrukten tijdens het gesprek met de commissie dat zij hieraan willen vasthouden: alle studieonderdelen moeten met een voldoende worden afgerond.

Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat bij de keuzevakken, die ook openstaan voor fluctuerende aantallen minorstudenten uit andere bacheloropleidingen van de Universiteit Leiden, samengestelde beoordelingen vrijwel niet te realiseren zijn.

Studenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat zij de wijze van toetsen in de eerste twee jaren van de opleiding primair ervaren als het testen van kennis en dat zij weinig vragen krijgen die betrekking hebben op inzicht en/of het toepassen en verwerken van de geleerde stof. Docenten gaven in het gesprek met de commissie aan behoefte te hebben aan een peer review systeem waarbij docenten met elkaar en vakoverstijgend de wijze van toetsen en het formuleren van correcte toetsvragen kunnen bespreken en verbeteren.

Het zelfevaluatie rapport beschrijft dat bij de verwerking van tentamens met meerkeuzevragen standaard psychometrische analyses worden meegeleverd. Daarin staan niet alleen de slaagpercentages voor het tentamen als geheel, maar ook voor de afzonderlijke items. In de evaluaties van alle studieonderdelen afzonderlijk zijn items opgenomen over de kwaliteit van de toetsvormen. Herzieningen van toetsvormen, items en/of de normering gebeuren door de coördinator van het studieonderdeel, al dan niet op advies van de Bachelor opleidingscommissie (BOC). De regels ten aanzien van de afname van tentamens zijn vastgesteld en gecommuniceerd aan alle docenten.

De kwaliteit van opdrachten en van tentamens met open vragen wordt intercollegiaal geëvalueerd binnen het docententeam dat het studieonderdeel verzorgt. Correctiemodellen worden in onderling overleg opgesteld. Met behulp van deze correctiemodellen worden verschillen in beoordeling tussen de docenten van een studieonderdeel zoveel mogelijk vermeden. Onder leiding van de cursuscoördinator zien leden van het docententeam gezamenlijk toe op een eerlijke beoordeling van geleverde studieprestaties.

In de gesprekken die de commissie met de docenten, opleidingscommissies en examencommissie voerde werd toegelicht dat de kwaliteit van de toetsing in de bacheloropleiding tot op heden voornamelijk wordt bewaakt door de docenten zelf en het BOC. Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat gezien de voorschrijdende regelgeving het Instituut Psychologie de wettelijke rol van de examencommissie inzake kwaliteitsborging van toetsen nader zal invullen en de rolverdeling tussen examencommissie en BOC daaraan zal aanpassen. Leden van de examencommissie lichtten in het gesprek met de commissie toe dat zij zich vanaf januari 2012 beraden op de nieuwe rol en taken van de examencommissie.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat indien studenten studieonderdelen bij een universiteit in het buitenland willen volgen, de coördinator Internationalisering (tevens studieadviseur) bekijkt welke plaats deze universiteit inneemt op wereldranglijsten en wat de plaats is van het psychologieprogramma in internationale en nationale ranglijsten. Met een groot aantal als goed beoordeelde buitenlandse universiteiten zijn uitwisselingsconvenanten gesloten. De beoordeling van specifieke studieonderdelen die de student wil gaan volgen, is door de examencommissie gemandateerd aan de coördinator Internationalisering, in samenspraak met de docent met vakinhoudelijke expertise. Het niveau wordt ingeschat aan de hand van informatie over de positie van het studieonderdeel in het curriculum, de literatuurlijst, de werkvormen en de toetsvormen. Na terugkeer van de student vindt een schriftelijke en mondelinge evaluatie plaats van de behaalde studieresultaten en van de opgedane (leer)ervaringen. De uitkomsten van deze evaluaties worden betrokken bij de besluitvorming (eens per twee jaar) over continuering van het uitwisselingsconvenant met de betreffende universiteit.

Bijlage 7 bevat een overzicht van de studentnummers waarvan de commissie de bachelorscripties heeft bestudeerd en beoordeeld. Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat de bachelorscripties verslag doen van empirisch onderzoek dat studenten hebben verricht onder begeleiding van een stafid. Het aanbod aan scriptieonderwerpen wordt bepaald door de aanwezige expertise bij de staf, waarmee begeleiding door deskundige en inhoudelijk betrokken stafleden gewaarborgd is. Studenten worden verwezen naar up-to-date literatuur (primaire bronnen) en worden methodologisch begeleid bij de in dat domein van onderzoek gebruikelijke methoden en analysetechnieken. Hoewel het scriptieonderzoek in projectverband wordt ontworpen en (na toetsing door de Ethische Commissie) uitgevoerd, verricht iedere student statistische analyses en schrijft iedere student een eigen bachelorscriptie.

Volgens het zelfevaluatie-rapport is voor een zorgvuldige beoordeling van bachelorscripties een aantal waarborgen ingebouwd. De uiteindelijke beoordeling wordt voorafgegaan door tenminste twee tussentijdse feedbackmomenten per student. Op basis van deze feedback weet de student hoe hij/zij aan de gestelde eisen kan voldoen. Indien er twijfel is over de beoordeling, of een verschil van mening, kan de student en/of scriptiebegeleider een tweede beoordelaar raadplegen. Het Instituut Psychologie heeft beoordelingscriteria voor de bachelorscriptie geformuleerd en gecommuniceerd aan docenten en studenten. De consistentie in de beoordelingen wordt bevorderd en bewaakt door de scriptiecoördinator. Indien de cijfers van een scriptiebegeleider sterk afwijken van het gemiddelde van de andere scriptiebegeleiders wordt dit met de betrokken docent besproken. De bachelorscriptie wordt niet standaard aan een tweede beoordelaar voorgelegd. De cursorische opzet van de bachelorscriptie ter bevordering van vlotte doorstroom van bachelorstudenten naar de masteropleiding, maakt het praktisch moeilijk om ca. 300 bachelorscripties binnen één à twee weken door twee stafleden te laten beoordelen. De formeel verantwoordelijken van de bacheloropleiding deelden in het gesprek met de commissie mede dat zij binnenkort bepalen hoe zij een tweede beoordeling van de bachelorscriptie vorm willen geven.

Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat de digitale archivering van bachelorscripties in één databestand de mogelijkheid tot nadere analyse met behulp van Ephorus, in geval van verdenking van plagiaat.

Masteropleiding Psychology

In de masteropleiding wordt bij studieonderdelen met een centrale positie binnen het curriculum gebruik gemaakt van een samengestelde beoordeling met meerdere toetsvormen. Studenten kunnen hun cijfers niet compenseren tussen vakken maar wel binnen studieonderdelen.

Docenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat zij gebruik maken van antwoord- en correctiemodellen bij het nakijken van tentamens.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft dat de regels ten aanzien van de afname en normering van tentamens instituutsbreed zijn vastgesteld en gepubliceerd. De kwaliteit van tentamens met open vragen en van de bijbehorende correctiemodellen wordt intercollegiaal geëvalueerd binnen het team van docenten dat het studieonderdeel verzorgt. Bij de verwerking van tentamens met meerkeuzevragen worden standaard psychometrische analyses meegeleverd.

Herzieningen van toetsvormen, tentamenvragen en/of de normering gebeuren door de coördinator van het studieonderdeel, al dan niet op advies van de Master opleidingscommissie (MOC). Tot op heden wordt de kwaliteit van de toetsing voornamelijk bewaakt door de MOC. Hierbij signaleren de studentleden wanneer gehanteerde toetsvorm(en) aanleiding geven tot nadere aandacht van de MOC.

Ook ten aanzien van de masteropleiding geldt dat het Instituut Psychologie de komende maanden de wettelijke rol van de examencommissie inzake kwaliteitsborging van toetsen nader zal invullen en de rolverdeling tussen examencommissie en MOC daaraan zal aanpassen.

Tijdens het bezoek heeft de commissie kennisgenomen van de ‘Scriptie- en stagereglementen en richtlijnen voor het maken van scripties en stageverslagen’. De leden van de examencommissie gaven in het gesprek met de commissie aan dat het toetsingskader voor stages nog niet voor handen is en in de nabije toekomst ontwikkeld zal worden.

In bijlage 7 zijn de studentnummers opgenomen waarvan de commissie de masterscripties heeft beoordeeld. Volgens het zelfevaluatie-rapport zijn de scripties gebaseerd op empirisch onderzoek. Net als in de bacheloropleiding, wordt in de masteropleiding het aanbod aan scriptieonderwerpen bepaald door de expertise van de huidige staf. Daarmee is de begeleiding van studenten door deskundige en inhoudelijk betrokken stafleden gewaarborgd. Bij de aanvang van het scriptietraject maken student en docent afspraken over de inlevermomenten van tussenproducten en van het eindproduct, waarbij er sprake is van tenminste drie tussentijdse feedbackmomenten. De voortgang wordt bewaakt door het staflid en door de scriptiecoördinator van de betreffende masterspecialisatie.

Studenten en alumni gaven in de gesprekken met de commissie aan dat zij de begeleiding en de feedback gedurende het scriptietraject als goed ervaren, met een strakke planning, frequent contact en duidelijke afspraken.

Er zijn instituutsbrede regels ten aanzien van de aanmelding van onderzoeksvorstellen bij de Ethische Commissie en (indien nodig) medisch ethische toetsing. De beoordelingscriteria voor de scriptie zijn instituutsbreed gepubliceerd. Tevens zijn Nadere Regels en Richtlijnen van de examencommissie opgesteld over de manier waarop scripties begeleid worden, hoe er wordt omgegaan met herhaalde onvoldoendes, en over de rol en bevoegdheden van de eerste universitaire begeleider en een tweede begeleider, eventueel afkomstig uit het werkveld of werkzaam bij een andere universiteit. Masterscripties worden standaard voorgelegd aan een tweede beoordelaar. Het zelfevaluatie-rapport geeft aan dat hoewel de beoordelingscriteria voor alle partijen helder zijn, tot op heden geen beoordelingformulieren worden ingevuld en ondertekend door eerste en tweede beoordelaars. In het gesprek met de leden van de

examencommissie werd aangegeven dat de aanbevolen beoordelingscriteria voor masterscripties vanaf volgend jaar verplicht moeten worden toegepast en dat deze ook aantoonbaar moeten worden gebruikt door het invullen van standaard beoordelingsformulieren.

In de gesprekken die de commissie met de examencommissie en formeel verantwoordelijken voerden, werd aangegeven dat het hierbij gaat om schriftelijke verslagen van de afzonderlijke beoordelingen.

Overwegingen

Bacheloropleiding Psychologie

Op basis van de tabel in bijlage 4 en de bestudeerde cursusbeschrijvingen stelt de commissie vast dat het merendeel van de voorgeschreven studieonderdelen en verdiepingscursussen een combinatie van toetsvormen kennen. De commissie heeft tijdens het bezoek toetsen van verschillende cursussen ingezien en bestudeerd. De commissie is van mening dat de toetsen voor studenten inzichtelijk zijn en dat de validiteit en betrouwbaarheid van toetsen structureel wordt bewaakt.

De commissie is van mening dat de toetsen in het eerste en tweede jaar van de bacheloropleiding vooral gericht zijn op het toetsen en reproduceren van kennis en mindere mate op het vaststellen van inzicht en het kunnen toepassen/verwerken van kennis. Deze aspecten komen volgens de commissie meer aan de orde bij de toetsen met open vragen in het derde jaar van de opleiding. Ten aanzien hiervan oordeelt de commissie dat het niveau van deze toetsen enigszins beperkt is. Toch is de commissie van mening dat de inhoud en vorm van toetsing in voldoende mate aansluiten op de eindkwalificaties.

Mede op basis van de gesprekken met de docenten, de opleidingscommissies en de examencommissie is de commissie van mening dat de voorbereiding van de examencommissie op de (nieuwe) wettelijke taken nog in een beginstadium is. Een aantal wettelijke taken van de examencommissie is – van oudsher – nog belegd bij de opleidingscommissies. Bovendien dienen bepaalde taken nog ontwikkeld en/of verder uitgewerkt te worden. De commissie wijst hier in het bijzonder op een opleidingsbreed toetskader c.q. toetsbeleid, de bewaking van de kwaliteit en variëteit van tentamens en verbetering van het huidige beperkte plagiaatbeleid. De commissie is van mening dat de examencommissie zich nog weinig proactief opstelt en haar wettelijke taken met enige voortvarendheid op zich dient te nemen.

Voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft de commissie een selectie van bachelorscripties bestudeerd en beoordeeld. Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 7. De commissie oordeelt dat de oorspronkelijke beoordelingen van de betreffende bachelorscripties in overeenstemming zijn met die van de commissie en geen opmerkelijke afwijkingen bevatten. De commissie stelt vast en waardeert dat alle bachelorscripties zijn gebaseerd op empirisch onderzoek. De commissie is van mening dat de empirische scripties die zij heeft bestudeerd van prima niveau zijn, waarbij de goede taalvaardigheid opvalt. Zij waardeert de wijze waarop studenten in kleine groepen worden begeleid in het empirisch onderzoek en bij de totstandkoming van de individuele bachelorscriptie. De commissie is van mening dat vanuit de groepsgerichte begeleiding goed de individuele uitwerking in de vorm van onderzoek, analyse en scriptie te onderscheiden en te beoordelen is. Zij ziet voldoende verschillen/variëteit tussen de studenten in eenzelfde onderzoeksgroep en de individuele capaciteiten. De commissie oordeelt dat studenten beschikken over een informatieve handleiding met duidelijke criteria voor de bachelorscriptie.

De commissie is van mening dat de beoordeling van de bachelorscriptie - door slechts één beoordeelaar en het niet hanteren van beoordelingsformulieren - voor verbetering vatbaar is en meer transparantie behoeft. Zij mist de explicitering van de criteria in de vorm van een beoordelingsformulier en adviseert een beoordelingsformulier in te voeren, waarbij een

weloverwogen onderscheid tussen de beoordeling van het proces en van het product is gemaakt. Tevens acht de commissie het wenselijk dat een tweede beoordelaar de scripties onafhankelijk beoordeelt met gebruikmaking van dat beoordelingsformulier.

De commissie concludeert dat uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in vervolgopleidingen functioneren, blijkt dat het gerealiseerde niveau voldoende is. De commissie is van mening dat de toetsen en de beoordeling voldoende valide, betrouwbaar en inzichtelijk voor studenten zijn. De commissie concludeert dat de bacheloropleiding Psychologie met inachtneming van bovenstaande opmerkingen over een adequaat systeem van toetsing beschikt en dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

Masteropleiding Psychology

De commissie heeft tijdens het bezoek verschillende toetsen en stageverslagen bestudeerd. De commissie stelt vast dat alle cursussen in de masteropleiding worden afgesloten met een op voorhand gedefinieerde toetsvorm, gericht op de eindkwalificaties. De commissie is echter van mening dat het gehanteerde overzicht van toetsvormen (opgenomen in bijlage 4) weinig specifiek en onderscheidend is. Het overzicht geeft voor de commissie geen helder beeld van weloverwogen keuzes ten aanzien van de gehanteerde toetsvormen en combinaties daarvan per cursus. De commissie stelt vast dat een toetsingskader voor stages nog ontwikkeld moet worden en acht dit wenselijk. Zij wijst in dit verband op haar eerdere pleidooi voor versterking van de rol van de examencommissie en van haar taken met betrekking tot het ontwikkelen, implementeren en bewaken van toetsbeleid.

Voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft de commissie een selectie van masterscripties bestudeerd en beoordeeld. Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 7. De commissie oordeelt dat de oorspronkelijke beoordelingen van de betreffende masterscripties in overeenstemming zijn met die van de commissie en geen opmerkelijke afwijkingen bevatten. De commissie vindt de masterscripties over het algemeen van goed niveau. Opvallend is het goede niveau van het Engels. Volgens de commissie sluiten de masterscripties één op één aan bij het onderzoek van de docenten en leiden ze in meerdere gevallen tot wetenschappelijke publicaties. De commissie stelt vast dat bij de beoordeling van de masterscripties geen gebruik wordt gemaakt van beoordelingsformulieren, hetgeen volgens haar wel zou moeten gebeuren. De scripties worden wel door twee beoordelaars beoordeeld.

De commissie constateert dat concrete en objectieve informatie over alumni en het functioneren van afgestudeerden in het beroepenveld slechts beperkt voor handen is. Zij beveelt aan, in aanvulling op de intensieve contacten vanuit het Instituut Psychologie met de beroepspraktijk, meer concrete en objectieve informatie te krijgen over het functioneren van afgestudeerden in het beroepenveld.

De commissie concludeert dat uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in vervolgopleidingen en de beroepspraktijk functioneren, blijkt dat het gerealiseerde niveau voldoende is. De commissie is van mening dat de toetsen en de beoordeling voldoende valide, betrouwbaar en inzichtelijk voor studenten zijn.

De commissie concludeert dat de masteropleiding Psychology over een adequaat systeem van toetsing beschikt en dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Masteropleiding Psychology: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Algemeen eindoordeel

Bacheloropleiding Psychologie

Op basis van de beoogde eindkwalificaties concludeert de commissie dat de bacheloropleiding Psychologie is gericht op een brede theoretische en methodologische oriëntatie binnen de psychologie en daarbuiten. De beoogde eindkwalificaties van de Bacheloropleiding Psychologie zijn qua inhoud, niveau en oriëntatie voldoende geconcretiseerd. De commissie concludeert dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate aansluiten bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de opleiding.

De commissie concludeert verder dat het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen een samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. Zij oordeelt dat de inhoud en vormgeving van het programma, in samenhang met het personeel en de voorzieningen het voor instromende studenten in voldoende mate mogelijk maken om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

De commissie concludeert dat uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in vervolgoopleidingen functioneren, blijkt dat het gerealiseerde niveau voldoende is. De commissie is van mening dat de toetsen en de beoordeling voldoende valide, betrouwbaar en inzichtelijk voor studenten zijn.

De commissie concludeert dat de Bacheloropleiding Psychologie over een adequaat systeem van toetsing beschikt en dat de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

Masteropleiding Psychology

Op basis van de beoogde eindkwalificaties concludeert de commissie dat de masteropleiding Psychology studenten voorbereidt op een zelfstandige beroepsuitoefening als gespecialiseerd psycholoog, toegerust met wetenschappelijke kennis, methodische en professionele vaardigheden. De beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding Psychology zijn qua inhoud, niveau en oriëntatie voldoende geconcretiseerd en sluiten in voldoende mate aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de opleiding.

De commissie concludeert verder dat het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen een samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. De inhoud en vormgeving van het programma, in samenhang met het personeel en de voorzieningen maakt het voor instromende studenten mogelijk maken om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

De commissie oordeelt dat uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in vervolgoopleidingen en de beroepspraktijk functioneren, blijkt dat het gerealiseerde niveau voldoende is. De commissie is van mening dat de toetsen en de beoordeling voldoende valide, betrouwbaar en inzichtelijk voor studenten zijn.

De masteropleiding Psychology beschikt over een adequaat systeem van toetsing en beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als voldoende.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Psychology* als voldoende.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet (1946) studeerde af in de psychologie in 1970 aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1975 promoveerde hij aan de Universiteit van Californië in Santa Barbara. Vanaf 1974 is hij werkzaam aan de Katholieke Universiteit Leuven, waar hij in 1982 hoogleraar werd. Hij is directeur van het Leuven Center for Cultural and Social Psychology. Hij was hoofdredacteur van het *European Journal of Social Psychology* en medeorganisator van meerdere internationale conferenties. Ook ontving hij acht onderzoekssubsidies. Zijn onderzoek richt zich op interpersoonlijke perceptie (sociale cognitie) en op coöperatie en competitie tussen individuen en groepen. Zijn bestuurlijke activiteiten omvatten onder meer het voorzitterschap van de Onderwijsraad KU Leuven, voorzitter van het departement Psychologie van de faculteit en academisch coördinator kwaliteitszorg van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). Daarnaast was hij adviseur van de Vlaamse minister van Onderwijs over de overgang naar de bachelor-masterstructuur en de introductie van het accreditatiestelsel in Vlaanderen.

A.W.F. (Diana) Coppens BSc (1989) behaalde haar bachelor Psychologie aan de Universiteit Leiden. Vervolgens is zij daar de research master *Psychology* begonnen met als track Sociale en Organisationspsychologie. Extracurriculaire activiteiten waar Diana zich mee bezig heeft gehouden zijn onder andere een bestuursjaar bij de Studievereniging der Psychologie Labyrint, waar zij onder meer lezingen, workshops, congressen en een bezoek aan een buitenlandse universiteit georganiseerd heeft. Tevens is zij een jaar student-lid van het opleidingsbestuur Psychologie geweest en heeft zij een KNAW assistentschap gedaan. Het afgelopen jaar heeft zij deelgenomen aan het 'Leiden Leadership Programme', een universitair honoursprogramma voor masterstudenten van de Universiteit Leiden.

Prof. dr. W. (Walter) Everaerd (1937) is emeritus hoogleraar Algemene Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In Utrecht studeerde hij van 1959 tot februari 1964 Klinische en Experimentele Psychologie. Daarna volgde hij opleidingen in de psychotherapie. Hij was betrokken bij de introductie van de gedragstherapie in Nederland. Hij promoveerde in 1970 op een gedragstherapeutisch onderwerp, namelijk operante conditionering met psychiatrische patiënten. In 1985 vertrok hij naar Amsterdam. Zijn onderzoek ligt op het gebied van de experimentele klinische psychologie. Aanvankelijk was dat de gedragstherapie, daarna de seksuologie en het emotionele geheugen. Zijn onderzoek werd gesteund door ZWO en later door NWO, daarnaast door het Astmafonds, de Kankerbestrijding en andere fondsen. Na zijn emeritaat continueerde hij zijn onderzoek en nam nieuw werk aan als adviseur bij Emotional Brain bv te Almere en bij de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Hij was zowel binnen als buiten de universiteit bestuurlijk actief.

A.L. (Abigaël) Herschberg BSc (1985) is studente Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Zij was lid van de Evaluatie Commissie aan de UvA (2008-2010), zat tweeënhalf jaar in de opleidingscommissie waarvan twee jaar als voorzitter (2009-2011), is vanaf het begin van haar studie betrokken als studentvoorlichter, zette de Klinische Fractie op (2010-2011) en volgde het Honours Programma dat zij met succes afrondde (2008-2011). Op dit moment is zij vierdejaars studente Klinische Psychologie waarvoor zij fulltime stage loopt in de verslavingszorg. Tevens is zij lid van de College van Beroep voor de Examens van de UvA (COBEX), studentlid van de Sectie Verslavingspsychologie van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en werkt zij

sinds vier jaar als intakecoördinator bij Voedselbank Bos en Lommer en Voedselbank de Baarsjes te Amsterdam.

Prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar (1942) studeerde psychologische functieleer te Utrecht van 1966 tot 1972. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift 'Cognitieve complexiteit'. Van 1988 tot 2006 was hij hoogleraar aan de Universiteit Utrecht met de leeropdracht Onderwijskunde, i.h.b. de onderwijspsychologie en ICT in het onderwijs. Van 2006 tot 2009 was hij honorair hoogleraar en sinds 2009 emeritus hoogleraar. Hij was tot zijn pensionering directeur van het onderzoeksinstituut ICO-ISOR en voorzitter van de opleiding onderwijskunde in Utrecht. Kanselaar was medeoprichter van de researchmaster Educational Sciences in Utrecht. Hij gaf leiding aan verschillende door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten, o.a. op het terrein van samenwerkend leren met ICT (Computer Supported Collaborative Learning, CSCL), probleem oplossen, computertoepassingen in het onderwijs bij wiskunde, natuurkunde en talen. Hij begeleidde als promotor 16 promovendi en participeerde sinds 2000 in meer dan 50 wetenschappelijke publicaties. Hij heeft verschillende bestuursfuncties vervuld in nationale en internationale wetenschappelijke organisaties. Zo was hij onder andere lid van het College van Bestuur van de SVO, voorzitter van de Landelijke Vereniging van Onderwijsresearch en lid van het landelijk management team onderzoekschool ICO.

L.C. (Lauren) Koetzier (1990) volgt momenteel de bacheloropleiding Psychologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Zij is tweedejaars studente en zal met ingang van het nieuwe semester de minor Klinische Psychologie volgen. Sinds het begin van haar studie is zij werkzaam geweest als jaarvertegenwoordiger bij de facultaire studentenraad. Tevens is zij bij de faculteit betrokken als studentvoorlichter. In het semester 2010-2011 heeft zij de functie van studenttoehoorder vervuld binnen het facultair bestuur.

Prof. dr. M. W. (Maurits) van der Molen (1950) studeerde Klinische Psychologie (specialisatie: Klinische Neuropsychologie) en Psychologische Functieleer (specialisatie: Psychofysiologie) aan de Vrije Universiteit Amsterdam. In 1981 promoveerde hij aldaar op een psychofysiologisch onderwerp (promotor: prof. dr J.F. Orlebeke). In datzelfde jaar werd hij medewerker aan de toenmalige vakgroep Ontwikkelingspsychologie van de subfaculteit Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In 1990 werd hij aan dezelfde universiteit benoemd tot hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, i.h.b. in de psychobiologische en differentieel-psychologische aspecten. Hij was gasthoogleraar aan verschillende buitenlandse universiteiten (o.a. Vrije Universiteit Brussel, Sapienza Università di Roma, Université de Montréal). Hij heeft jarenlang leiding gegeven aan de programmagroep Ontwikkelingspsychologie (UvA), en was 'founding director' van het Cognitive Science Center Amsterdam (CSCA). Hij was directeur van de landelijke onderzoekschool Experimentele Psychologie (EPOS) en voorzitter en medeoprichter van de Vereniging Nederlandse Ontwikkelingspsychologie (VNOP). Hij is president geweest van de Federation of European Societies for Psychophysiology (FEPS) en founding-president van de European Society for Cognitive and Affective Neuroscience (ESCAN). Hij is lange tijd managing editor geweest van het tijdschrift *Acta Psychologica*. Zijn onderzoeksgroep heeft aan de basis gestaan van biologische ontwikkelingspsychologie in Nederland en is zonder ophouden ondersteund door NWO.

E.A. (Elke) Schoneveld BSc (1989) volgde de bacheloropleiding Psychologie, richting Persoon, in Nijmegen van 2007 tot 2011 en behaalde haar diploma cum laude. Daarna is zij begonnen aan de tweejarige research master Behavioural Science, tevens aan de Radboud Universiteit, die zij in 2013 zal afronden. Haar ambitie is om na de research master te

promoveren op een onderwerp op het gebied van de ontwikkelingspsychologie. Tijdens haar bachelorstudie was zij werkzaam als student-assistent en heeft ze vijf maanden aan de Universiteit van Glasgow (Glasgow University) gestudeerd. Tijdens haar research master heeft ze een beurs ontvangen van de KNAW in het kader van het Programma Akademie-Assistenten om zelfstandig een onderzoek uit te voeren.

Prof. dr. J.M. (Maarten) van Son (1946) studeerde Klinische Psychologie aan de UU en promoveerde (1978) daar op gedragstherapie bij sociale vaardigheidsproblemen, in dienst van ZWO. Hij volgde gelijktijdig scholing in psychotherapie en schoolde zich verder in de klinisch psychologische praktijk. In de loop van de tijd behaalde hij zijn beroepskwalificaties onder meer leidend tot de registraties Gz-psycholoog/klinisch psycholoog en psychotherapeut. Hij was UD en UHD op het gebied van de klinische psychologie en was als hoogleraar Klinische Psychologie verbonden aan de Universiteit Utrecht (1991-2011). Hij was actief in onderzoek op het terrein van de klinische psychologie onder meer bij depressie, eetstoornissen, postpartumproblematiek, psychische gevolgen van traumata en psychische problematiek bij brandwonden en begeleidde daarbij zijn promovendi. Hij was actief in vele functies met betrekking tot onderzoek en onderwijs, patiëntenzorg en organisatie/bestuur, waaronder vakgroepvoorzitter, departementsbestuurder, faculteitsbestuurder en voorzitter/directeur van het onderwijsinstituut psychologie. Verder was hij opbouwer en hoofdopleider voor de postmasteropleidingen tot Gz-psycholoog en tot specialist klinisch psycholoog. Hij was verder actief in buitenuniversitaire (beroeps)organisaties, onder andere als voorzitter van de Vereniging voor Cognitieve- en Gedragstherapie (VGCT). In 2011 ging hij met emeritaat, en bleef actief als lid van het tuchtcollege van het NIP en het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg, als voorzitter van klachtcommissies van zorginstellingen, vicevoorzitter Zorggroep voor Verloskunde en docent Beroepsethiek.

Dr. R. (Riël) Vermunt (1941) is afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam en heeft daarna diverse jaren gewerkt als wetenschappelijk medewerker Sociale Psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Vermunt is in 1981 in Leiden gepromoveerd op onderzoek naar sociale vergelijking. Hij heeft zich in Leiden verdiept in het verschijnsel rechtvaardigheid. Hij heeft in dat kader diverse cursussen gegeven en studenten begeleid in onderzoeksprojecten, stages en scripties, en gaf colleges sociale psychologie. Hij was acht jaar onderwijsdirecteur van de *graduate school* voor de sociale psychologie in Nederland: het Kurt Lewin Instituut en bestuurslid van de Nederlandse Associatie van Sociaal-psychologisch Onderzoekers. Bovendien heeft hij diverse bestuursfuncties vervuld op sectie-, subfaculteits- en faculteitsniveau. Hij was acht jaar voorzitter van de sectie Sociale Psychologie van de Leidse Universiteit. Hij is medeoprichter en redacteur van het tijdschrift *Gedrag en Organisatie*, is medeoprichter en bestuurslid van de International Society for Social Justice Research geweest en heeft diverse 'rechtvaardigheids'-congressen georganiseerd. Ook was hij co-editor van de serie *Critical Issues in Social Justice*, uitgegeven door Plenum Press, New York. Hij was verbonden aan de University of Skövde in Zweden gedurende een periode van vijf jaar. Hij is auteur en medeauteur (redacteur) van vele artikelen, hoofdstukken en boeken op het gebied van rechtvaardige verdelingen, verschenen in internationale media. Momenteel heeft hij een 'nul-aanstelling' aan de Universiteit Leiden.

S.J.L. (Sanne) van Wetten BSc (1986) volgde van 1998 tot 2004 voorbereidend wetenschappelijk onderwijs aan het Sint-Janscollege te Hoensbroek. Van 2005 tot 2009 studeerde zij Pedagogiek in Sittard. In 2009 was zij werkzaam als pedagogisch medewerker voor Xonar jeugdhulpverlening, waar zij werkte in een 24-uurs voorziening voor jongeren met een autisme spectrum stoornis. Van 2009 tot 2012 studeerde zij Psychologie aan de

Universiteit Maastricht. Aldaar was zij actief als lid van de studentenraad en opleidingscommissie. Daarnaast was zij werkzaam als freelance pedagogisch begeleider.

Dr. G. (Gezinus) Wolters (1943) studeerde Psychologische Functieleer te Groningen van 1964 tot 1971. In 1971 werd hij aangesteld als wetenschappelijk medewerker bij de subfaculteit psychologie van de Universiteit Leiden. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift *Episodic memory*. Sinds 1988 was hij UHD bij de sectie Cognitieve Psychologie in Leiden. Sinds 2003 maakt hij deel uit van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Na zijn pensionering in 2008 is hij parttime aangesteld als coördinator voor de facultaire laboratoria. Daarnaast treedt hij regelmatig op als getuige-deskundige in rechtszaken. Naast het geven van onderwijs en doen onderzoek, vervulde hij binnen en buiten de faculteit een groot aantal bestuurlijke taken. Hij was onder andere lid van het faculteitsbestuur en van het bestuur van NWO-MaGW en was lid en voorzitter van diverse NWO subsidiecommissies. Verder was hij nauw betrokken bij de oprichting van de onderzoeksschool EPOS en gaf hij leiding aan enkele door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten. Daarnaast was hij lange tijd lid van de redactie van *Acta Psychologica*. Hij heeft een groot aantal nationale en internationale wetenschappelijk publicaties op zijn naam op het gebied van het menselijk geheugen. Deze hebben zowel betrekking op theorievorming (gebaseerd op experimenten en simulaties met neurale netwerkmodellen), als op praktische toepassingen (zoals de betrouwbaarheid van herinneren door ooggetuigen).

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Domeinspecifiek referentiekader voor de onderwijsvisitatie/accreditatie van de bachelor- en masteropleidingen psychologie in Nederland

a) Inleiding: relatie tot de onderwijsvisitatie 2011/2012

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de vier vorige visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000 en 2006 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2005). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In Nederland is getracht in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het voorzorgen van een tweejarige masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen zijn weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beroept zich o.a. op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig waren en van voldoende niveau en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.

Bij de bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een masteropleiding in dezelfde (deel)discipline (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is (zie Onderwijsvisitatie Psychologie, VSNU, 2001, p. 39). De nadruk in de bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding psychologie of naar een andere (gerelateerde) masteropleiding. In nauwe aansluiting op de bacheloropleiding psychologie is de masteropleiding psychologie echter een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog.

De invoering van de bachelor-masterstructuur heeft geleid tot een aantal nieuwe voorwaarden en uitgangspunten. Het gaat immers om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindtermen. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding psychologie, dat bachelor en master juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor én master tezamen. Daarmee verschaft de ministerie de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen verschilt in de bachelorfase. Dit zal er toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden

vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterprogramma's. Wanneer echter de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende mastervarianten) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindtermen van de verschillende bachelor- en masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen. Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de bacheloropleiding psychologie - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

b) Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving. De psychologie is een *biopsychosociale* wetenschap. Observatie en analyse van intrapersoonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de sociale en fysieke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en survey. Kennis van verschillende veel gebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en bij professioneel handelen is daarom onontbeerlijk.

c) Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere cursussen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, de differentiële psychologie en psychopathologie.
- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om (indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;
- e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

1. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de mastervariant;
2. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;
3. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
4. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid.

d) Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Psychologie

Afgestudeerden van de opleiding hebben de onderstaande eindkwalificaties bereikt, zoveel mogelijk gerangschikt volgens de indeling in het accreditatiekader van de NVAO ('Dublin-descriptoren').

De student:

a. Kennis en inzicht.

- beschikt over een algemene oriëntatie in de psychologie en haar deelgebieden, alsmede over de globale historische en filosofische achtergronden en grondslagen van het vak;
- is in staat eenvoudig psychologisch onderzoek op te zetten, uit te voeren, en te verslaan;
- beschikt over methodologische kennis;

b. Toepassen kennis en inzicht

- is in staat problemen te analyseren en te conceptualiseren, daarover mondeling en schriftelijk te rapporteren, zowel aan vakgenoten als aan een breder publiek;
- is in staat eenvoudig psychologisch onderzoek op te zetten, uit te voeren, en te verslaan;
- is in staat psychologisch onderzoek en vakliteratuur van gemiddeld niveau te begrijpen en te beoordelen; en beschikt hiertoe over de onderzoeksmethodische en -technische vaardigheden die in de psychologie gemiddeld gebruikelijk zijn;
- beschikt over methodologische kennis;

c. Oordeelsvorming

- heeft besef van de ethische denk- en handelwijzen behorend bij een wetenschappelijke attitude en heeft kennis van de ethische denk- en handelwijzen op het terrein waar psychologen werkzaam zijn;

d. De opleiding is gericht op het bereiken van een hoog academisch niveau van de individuele studenten met betrekking tot de volgende vaardigheden:

- studeervaardigheden: planmatig werken, ICT-gebruik, beheersing van Engels, bestuderen van teksten;
- academische vaardigheden: analyseren, conceptualiseren, redeneren; problemen stellen en (meehelpen) oplossen; opzetten, uitvoeren, verslaan, beoordelen van (eenvoudig) onderzoek; systematisch zoeken en selecteren van literatuur; op academisch niveau mondeling en schriftelijk presenteren; beoordelen van eigen en andermans werk; reflecteren op het vak en het werk van beoefenaars;
- algemene professionele vaardigheden: discussiëren, argumenteren; samenwerken, projectmatig werken; observeren; gespreksvoering.

Masteropleiding Psychology

The following achievement levels apply with regard to the programme, ordered as much as possible according to the accreditation framework of the Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders (NVAO) ("Dublin descriptors"), arranged by specialisation:

Child and Adolescent Psychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of Child and Adolescent Psychology concerning the origin and persistence of psychopathology, psychological problems and learning problems.
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) required to be able to use these theories (such as Health Psychology, Developmental Psychopathology, Cognitive Psychology and Neuropsychology).
3. Specific knowledge of assessment and psycho diagnostic techniques in the field of Child and Adolescent Psychology.
4. Specialised knowledge with respect to evidence-based psychological interventions in cases of psychopathology, psychological problems and learning problems.
5. Knowledge of research methods in the field of Child and Adolescent Psychology.
6. Knowledge (from the perspective of Child and Adolescent Psychology) of legal and ethical issues in the health sector and the organisation of the health sector.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic research in the field of Child and Adolescent Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to carry out basic level clinical psycho-diagnostics and indication, and then to write a psycho-diagnostic report on the findings.
9. Basic therapeutic skills required to engage in a therapeutic relationship, i.e. the skills required to enter into a therapy contract, etc.
10. The skills required to perform evidence-based child and adolescent psychological treatment (or parts thereof) at an elementary level.
11. Specialized skills in the field of interviewing, observation, treatment and reporting.

Judgment

12. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct, both in the context of diagnosis and treatment and in academic research situations.
13. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues.
14. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

15. The ability to communicate the results of assessment and psycho-diagnostics in a clear manner to colleagues and other social workers.
16. The ability to report in a clear manner on the results of one's own research in the field of Child and Adolescent Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Abilities

17. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Clinical Neuropsychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of theories concerning pathogenesis, pathological physiology and the influence in terms of prevention and intervention of congenital, acquired and degenerative neuropsychological disorders and limitations.
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) required to be able to use these theories (such as Genetics, Functional Neuroanatomy, Neurology and Behavioural Neurology, Psychiatry, Psychopharmacology, Clinical Psychology, Cognitive Psychology, Health Psychology and Child and Adolescent Psychology).
3. Specific knowledge of disorder diagnosis and therapeutic diagnosis in the field of Clinical Neuropsychology.
4. Specialised knowledge with respect to evidence-based neuropsychological interventions in cases of neuropsychological disorders and limitations resulting from suspected or established brain disorders.
5. Knowledge of research methods in the field of Neuropsychology.
6. Knowledge (from the perspective of Neuropsychology) of legal and ethical issues in the health sector and the organisation of the health sector.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic research in the field of Clinical Neuropsychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to assess and carry out basic level clinical neuropsychodiagnostics, and then to write a neuropsychological report on the findings (i.e. writing a letter to the client).
9. Basic therapeutic skills required to engage in a therapeutic relationship, i.e. the skills required to enter into a therapy/treatment contract, etc.
10. The skills required to perform evidence-based clinical neuropsychological treatment (or parts thereof) at an elementary level.
11. Specialised skills in the field of interviewing, observation, treatment and reporting.

Judgment

12. The ability to reflect critically on the medical and ethical aspects of professional conduct, both in the context of clinical diagnosis and treatment and in academic research situations (clinical or otherwise).
13. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues.
14. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

15. The ability to communicate the results of assessment and psycho-diagnostics in a clear manner to colleagues and other social workers.
16. The ability to report in a clear manner on the results of one's own research in the field of Neuropsychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning abilities

17. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Clinical Psychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of theories in Clinical Psychology concerning the aetiology and persistence of psychopathology and psychological problems.
2. Knowledge of assessment and psycho-diagnostic procedures and techniques.
3. Specialised knowledge with respect to evidence-based psychological interventions in cases of psychopathology and psychological problems.
4. Knowledge of research methods in the field of Clinical Psychology.
5. Knowledge (from the perspective of Clinical Psychology) of legal and ethical issues in the health sector and the organisation of the health sector.

Applications of knowledge and insight

6. The ability to carry out academic research in the field of Clinical Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
7. The ability to carry out basic level clinical psycho-diagnostics and write a psychodiagnostic report on the findings.
8. Basic therapeutic skills.
9. The skills required to perform evidence-based clinical psychological treatment (or parts thereof) at an elementary level.

Judgment

10. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct, both in the context of diagnosis and treatment and in academic research situations.
11. An awareness of one's ability and willingness to reflect on one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

12. The ability to communicate the results of assessment and psycho-diagnostics in a clear manner to colleagues, physicians and other social workers.
13. The ability to report in a clear manner on the results of one's own research in the field of Clinical Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning abilities

14. The learning abilities required to be able to follow post - master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Applied Cognitive Psychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of cognitive theories and models of mental functions and the relationship between them, as well as of the use of these models and theories in applied settings.
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for applying these theories and models (such as IT - programming, Project planning and budgeting, Neurophysiology).
3. Specific knowledge of the instruments used in the field of Cognitive Psychology.
4. Specialised knowledge with respect to the methods and approaches in the field, both experimental and applied:
5. Knowledge of research methods in the field of Applied Cognitive Psychology.
6. Knowledge of the ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed, for instance with regard to research and advice.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic and applied research in the field of Cognitive Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to apply the instruments used in the field of Cognitive Psychology.
9. The skills needed to apply the most important experimental methods in Cognitive Psychology.
10. The skills required to apply knowledge of Cognitive Psychology to a practical situation and then to write a report on the findings.

Judgment

11. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct, both in research situations and in practice.
12. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for test subjects and colleagues.
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of research in theoretical as well as practical situations to colleagues,
15. The ability to report in a clear manner on the results of research, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning abilities

16. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Health Psychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of theories in Health Psychology on determining factors in health-enhancing behaviour, on stress and stress management and on the psychological influences on and consequences of chronic illness.
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories and models (such as Clinical Psychology, Social Psychology and Psychophysiology):
3. Specific knowledge of the instruments and tests used in the field of Health Psychology.
4. Specialised knowledge with respect to evidence-based methods of prevention and psychological interventions in health promotion and chronic illness.
5. Knowledge of research methods in the field of Health Psychology.
6. Knowledge of legal and ethical issues in health promotion (e.g. public information) and health care and its organisation.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic research in the field of Health Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to perform basic tests and measurements and to use these to write a psychodiagnostic report and a prevention/intervention programme.
9. The basic preventive and therapeutic skills needed to engage in a professional relationship with clients (individuals or organisations), to enter into a prevention or therapy contract etc.
10. The skills required to carry out evidence-based health-enhancing programmes or treatment at basic level.

Judgment

11. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct, both in research situations and in the context of prevention.
12. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues.
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of research in theoretical as well as practical situations to colleagues,
15. The ability to report in a clear manner on the results of research in Health Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning abilities

16. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of statistical methods and techniques (including Psychometrics) as applied throughout the field of Psychology.
2. Thorough knowledge of the areas in which the application of these methods and techniques may be important (in an area of Psychology of the student's choice).
3. Applied knowledge of the computer programmes uses in Statistics and Psychometrics.
4. Specific knowledge of data analysis, model construction, hypothesis testing and software development.
5. Knowledge of research methods in the field of Methods and Statistics, such as matrix algebra and simulation studies.
6. Practical knowledge of legal and ethical aspects of data management, data analysis and statistical consultation.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic research in the field of Methods and Statistics, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to use computer programmes in the field of Methods and Statistics and Psychometrics.
9. The basic skills required to give statistical advice to others on selecting a suitable method or specifying a model; the ability to translate statistical results into psychological problems and to perform simple adaptations.
10. The basic skills required to apply new statistical techniques and software.
11. Specialist skills in the field of data analysis and statistical reporting.

Judgment

12. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct, both in research situations and in statistical advice settings.
13. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients and colleagues.
14. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

15. The ability to clearly communicate the results of statistical analysis to colleagues.
16. The ability to report in a clear manner on the results of methodological research, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning abilities

17. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Occupational Health Psychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of psychological theories on Occupational Health Psychology.
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories and models (such as Health Psychology, Organisational Psychology and Cognitive Psychology).
3. Specific knowledge of the instruments and tests used in the field of Occupational Health Psychology.
4. Specialised knowledge with respect to evidence-based methods and approaches in Occupational Health Psychology, for instance in screening, preventive methods and interventions.
5. Knowledge of research methods in the field of Occupational Health Psychology.
6. Knowledge of legal and ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic research in the field of Occupational Health Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to perform basic tests and measurements and to use these to formulate a prevention/intervention programme.
9. The basic analytical, research and advice skills needed to work as a specialised Occupational Health Psychologist.
10. The skills required to carry out evidence-based health and safety-enhancing initiatives in occupational settings.

Judgment

11. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct, both in research situations and in the Occupational Health Psychology settings.
12. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues.
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of analysis, advice and evaluation to colleagues and clients.
15. The ability to report in a clear manner on the results of research in Occupational Health Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning abilities

16. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Social and Organisational Psychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of theories on Social and Organisational Psychology.
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories (such as Social Psychology, Organisational Psychology, Decision Analysis and Methodology of Research).
3. Specific knowledge of measurement tools in Social and Organisational Psychology, as used for instance in organisational change, conflict, public information and behavioural change.
4. Specialised knowledge with respect to methods in Social and Organisational Psychology, for instance in interventions, model analysis and research.
5. Knowledge of research methods in the field of Social and Organisational Psychology, for instance field research, questionnaires and experimental research.
6. Knowledge of the ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed, for instance with regard to research and advice.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic research in the field of Social and Organisational Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to apply theories and research methods prevalent in the field of Social and Organisational Psychology.
9. The basic analytical, research and advice skills needed to work as a specialised Social and Organisational Psychologist.
10. The skills required to carry out basic evidence-based work, for instance the ability to refer to research to substantiate advice and interventions in the field of Social and Organisational Psychology.

Judgment

11. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct.
12. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues.
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of analysis, advice and evaluation to colleagues and clients.
15. The ability to report in a clear manner on the results of research in Social and Organisational Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Abilities

16. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Economic and Consumer Psychology

Knowledge and insight

1. Specialised knowledge of theories on Economic and Consumer Psychology.
2. Thorough knowledge of the subjects (both within and outside the specialisation) that might be of use for these theories (such as Economic Psychology, Consumer Psychology, Social Psychology, Judgment and Decision Making, and Methodology of Research).
3. Specific knowledge of measurement tools in Economic and Consumer Psychology, as used for instance in social dilemma's, social influence, persuasion, decision making, and behavioural change.
4. Specialised knowledge with respect to methods in Economic and Consumer Psychology, for instance in social dilemma's, social influence, persuasion, decision making, and behavioural change.
5. Knowledge of research methods in the field of Economic and Consumer Psychology, for instance field research, questionnaires and experimental research.
6. Knowledge of the ethical issues of practical applications in the organisations in which graduates are employed, for instance with regard to research and advice.

Applications of knowledge and insight

7. The ability to carry out academic research in the field of Economic and Consumer Psychology, as well as to evaluate the merits of existing research in this field.
8. The ability to apply theories and research methods prevalent in the field of Economic and Consumer Psychology.
9. The basic analytical, research and advice skills needed to work as a specialised Economic and Consumer Psychologist.
10. The skills required to carry out basic evidence-based work, for instance the ability to refer to research to substantiate advice and interventions in the field of Economic and Consumer Psychology.

Judgment

11. The ability to reflect critically on the ethical aspects of professional conduct.
12. The ability to reflect on the consequences of one's own actions for clients, test subjects and colleagues.
13. An awareness of one's own limitations and the ability to judge correctly at which point to refrain from action or appeal to the expertise of colleagues in the profession.

Communication

14. The ability to clearly communicate the results of analysis, advice and evaluation to colleagues and clients.
15. The ability to report in a clear manner on the results of research in Economic and Consumer Psychology, in accordance with the standards of academic reporting.

Learning Abilities

16. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Psychologie

Schematisch overzicht onderwijsprogramma

Jaar	EC	Studieonderdeel
1	60	Voorgeschreven studieonderdelen propedeuse (Vp: 12 x 5 EC)
2	40	Voorgeschreven studieonderdelen postpropedeuse (Vpp: 8 x 5 EC)
	20	Keuze uit aanbod postpropedeuse onderdelen <u>binnen</u> Psychologie: - verdiepingscursussen naar keuze (VKpp: elk 10 EC) - keuzevakken (Kpp: elk 5 EC)
3	10	Keuze uit aanbod postpropedeuse onderdelen <u>binnen</u> Psychologie: - verdiepingscursus naar keuze (VKpp: elk 10 EC) - keuzevakken (Kpp: elk 5 EC)
	30	Keuze uit studieonderdelen <u>binnen of buiten</u> Psychologie: - verdiepingscursussen naar keuze (VKpp: elk 10 EC) - keuzevakken - minor bij een andere universitaire bacheloropleiding (30 EC) - studie in het buitenland (20 à 30 EC)
	20	Bachelorscriptie

Voorgescreven studieonderdelen en verdiepingscursussen-naar-keuze

	werk vorm (a)	EC	niv	fase (b)	1	2	3	4	5	toets vorm
Tutoraat/mentoraat academische vaardigheden	wg, indiv	5	100	Vp	•	•	•	•	•	werkstukken, presentatie
Inleiding in de psychologie	hc, wg	5	100	Vp	•	•			•	open vragen, tentamen mc
Geschiedenis van de psychologie	hc	5	100	Vp	•	•				tentamen mc
Psychologie en wetenschap	hc, wg	5	100	Vp	•	•		•	•	open vragen, tentamen mc
Inleiding in de methoden en technieken	hc, wg, pract	5	100	Vp	•	•	•	•	•	vaardigheidstoets, tentamen mc
Toetsende statistiek	hc, wg, pract	5	100	Vp		•	•			vaardigheidstoets, tentamen mc
Experimenteel en Correlatieel onderzoek	hc, wg, pract	5	200	Vp		•	•		•	vaardigheidstoets, tentamen mc
Persoonlijheids, klinische en gezondheidspsychologie	hc, wg	5	200	Vp	•	•		•		werkstuk, tentamen mc
Sociale en organisatie psychologie	hc	5	200	Vp	•	•				tentamen mc
Cognitieve psychologie	hc, pract	5	200	Vp	•	•	•	•		werkstuk, practicumop- drachten, tentamen mc
Bio- en neuro psychologie	hc, wg, pract	5	200	Vp	•	•	•	•		werkstuk, presentatie, tentamen mc
Ontwikkelings- en onderwijs psychologie	hc, wg	5	200	Vp	•	•				tentamen mc en open vragen
Psychometrie	hc, wg, pract	5	200	Vpp	•	•	•		•	presentatie, vaardigheidstoet- s, tentamen mc
Psychodiagnostiek	hc, wg	5	200	Vpp	•	•	•	•	•	casus, werkstukken, tentamen mc
Interpersoonlijke beroepsvaardigheden	hc, wg	5	200	Vpp		•		•	•	werkstukken, praktijkopdracht
Multivariate data-analyse	hc, wg, pract	5	300	Vpp		•	•		•	presentatie, vaardigheidstoets, tentamen mc
Stress, gezondheid en ziekte	hc, wg	5	300	Vpp	•	•		•		werkstukken, presentatie, tentamen mc
Developmental psychopathology	hc, wg	5	300	Vpp	•	•		•	•	werkstukken, presentatie, tentamen mc
Groepsdynamica	hc, wg	5	300	Vpp	•	•		•		werkstukken, tentamen mc
Aandacht; theorie en praktijk	hc, wg	5	300	Vpp	•	•		•		werkstuk, tentamen mc
Psychopathologie, diagnostiek en behandeling	hc, wg	10	400	VKpp	•	•		•	•	werkstuk, tentamen open vragen
Health Psychology	hc, wg	10	400	VKpp	•	•		•	•	werkstukken, tentamen open vragen
Klinische neuropsychologie	hc, wg	10	400	VKpp	•	•		•		werkstuk, tentamen open vragen
S&O: Cooperation and conflict	hc, wg, indiv	10	400	VKpp	•	•	•			werkstuk, tentamen mc
S&O: Beoordeling en beïnvloeding	hc, wg, indiv	10	400	VKpp	•	•	•			werkstuk, tentamen open vragen
Cognitief-intellectuele ontwikkeling	hc, wg	10	400	VKpp	•	•		•		werkstuk, tentamen open vragen
Sociaal-emotionele ontwikkeling	hc, wg	10	400	VKpp	•	•		•		werkstuk, tentamen open vragen
Cognitieve ergonomie	hc, wg	10	400	VKpp	•	•		•		casus, presentatie, tentamen open vragen
Cognitieve neurowetenschap	hc, wg	10	400	VKpp	•	•		•		presentatie, tentamen mc
Bachelorscriptie (Bachelorproject)	wg, indiv	20	400	Vpp	•	•	•	•	•	scriptie

a: Werkvormen

hc = hoorcollege

wg = werkgroep

pract = practicum (o.a. SPSS, experimentatie, oefeningen)

indiv = individuele begeleiding bij werkstukken

b: Fase

Vp = Voorgescreven studieonderdeel in propedeuse

Vpp = Voorgescreven studieonderdeel in postpropedeuse

VKpp = Verdiepingscursus-naar-keuze in postpropedeuse

Keuzevakken in de postpropedeuse (Kpp)

	werk vorm	EC	niveau	fase	1	2	3	4	5	toets vormen
Bio-psycho pathologie en Psychofarmacologie	hc	5	300	Kpp	●	●		●	●	tentamen mc en open vragen
Cultural Aspects of Health and Health Care	hc	5	300	Kpp	●	●		●	●	posterpresentatie, werkstuk, tentamen mc
Psychology of Abnormal Behaviour	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen mc
Seksuologie	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen mc
Consciousness	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen mc
Culture and Diversity at Work	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen mc en open vragen
Emotion and Cognition	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen mc
Neurocognitie en Kunstmatige Intelligentie	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen open vragen
Consumer Psychology	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen mc
Child and Adolescent Psychiatry	hc	5	300	Kpp	●	●			●	tentamen mc
Veldonderzoek	wg	5	300	Kpp	●	●	●		●	werkstuk

Schematisch overzicht onderwijsprogramma

Jaar	EC	Studieonderdeel
1	20	Cursorisch onderwijs (4 x 5 EC)
	20	Masterscriptie
	10	Stage
	10	Keuzevakken

Optie 20 EC Stage in klinische werkveld voor studenten in klinisch geïntereerde specialisaties

Overzicht van de studieonderdelen van de eenjarige masteropleiding Psychology: Niveau, verplicht of keuze, werkvormen, studielast, bijdrage aan de vijf eindtermen, toetsvormen

studieonderdelen per masterspecialisatie	niveau	Verplicht, keuze (a)	werkvormen (b)	EC	1	2	3	4	5	toetsvormen
Applied Cognitive Psychology										
The Art of Applying Psychology	500	vs	hc + wg	5	●	●	●	●	●	Vaardigheidstoets, werkstuk, presentatie, uitvoering project
Human Error at Work	500	ks	wg	5	●	●	●	●	●	werkstuk, presentatie, tentamen mc + open vragen
Cognitive Aging	500	ks	wg	5	●	●	●	●	●	werkstuk, presentatie, tentamen mc + open vragen
Human Computer Interaction	500	ks	wg, pract	5	●	●	●	●	●	werkstukken
Decision Making: Theory and Practice	500	ks, km	hc + wg	5	●	●	●	●	●	Werkstuk, presentatie, tentamen mc + open vragen
Neuromodulation	500	ks, km	wg	5	●	●			●	tentamen open vragen
Child and Adolescent Psychology										
Advanced Psycho-diagnostics in Children and Adolescents	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	werkstuk tentamen open vragen
Behaviour Training with Children	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstuk presentatie
Cognitive-Behaviour Therapy with Young People	500	ks	hc + wg	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstuk
Process Diagnosis of Learning Disabilities and Remedial Teaching	500	ks	wg	5	●	●	●	●	●	werkstukken presentaties tentamen open vragen
Social Skills Training	500	ks	hc + wg + indiv	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstukken presentatie
Advanced Child and Adolescent Psychiatry	500	km	wg	5	●	●	●	●	●	tentamen open vragen
Clinical Neuropsychology										
Intervention Strategies in Clinical Neuropsychology	500	vs	hc	5	●	●	●		●	tentamen mc en open vragen
Intervention Strategies in Clinical Neuropsychology: Practical Training	500	vs	wg + pract	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstukken presentatie
Adult and Old-Age Clinical Neuropsychology: Theory and Assessment	500	ks, km	hc	5	●	●	●		●	tentamen mc en open vragen
Adult and Old-Age	500	ks	wg	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets

Clinical Neuropsychology: Clinical Practice										werkstuk praktijkopdracht
Child Neuropsychology: Theory and Ass. of Neurol. Disorders	500	ks, km	hc	5	●	●	●	●	●	Tentamen open vragen
Child Neuropsychology: Clinical Practice of Neurodevelopm. Disorders	500	ks	wg	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstukken
Clinical Psychology										
Basic Therapeutic Skills (CP)	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstuk
Clinical Interviewing and Assessment	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstukken tentamen open vragen
Cognitive-Behavioural Interventions (CP)	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	werkstukken tentamen open vragen
Experimental Clinical Psychology	500	vs	hc + wg	5	●	●	●	●	●	werkstukken presentatie tentamen mc en open vragen
The Psychodynamic Perspective	500	km	hc	5	●	●	●		●	tentamen open vragen
Transdiagnostic Approach to Eating Disorders	500	km	hc	5	●	●	●	●	●	werkstuk
Trainers Course Communication Skills	500	km	wg	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstuk tentamen open vragen
Health Psychology										
Health Promotion and Disease Prevention	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	groepswerkstukken en individueel werkstuk
Psychological Assessment and Interventions in Chronic Disease	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	werkstuk presentatie tentamen open vragen
Basic Therapeutic Skills (HP)	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	vaardigheidstoets werkstuk
Cognitive-Behavioural Interventions (HP)	500	vs	hc + wg + pract	5	●	●	●	●	●	werkstuk tentamen open vragen
Health Psychology in practice	500	km	hc + wg	5	●	●	●	●	●	groepswerkstukken individueel werkstuk
Economic and Consumer Psychology										
Emotions and (Irr)ationality in Economic Behaviour	500	vs	wg	5	●	●		●	●	werkstukken presentaties
Psychology of Selling and Advertising	500	vs	wg	5	●	●	●	●	●	werkstukken presentaties
Psychology of Economic Behaviour	500	vs, km	hc	5	●	●			●	tentamen open vragen
Applied Data Analysis	500	vs, km	hc + wg	5	●	●		●	●	werkstukken tentamen open vragen
Methodology and Statistics in Psychology										
Categorical Data Analysis	500	vs	wg	5	●	●		●	●	werkstukken
Introduction to R and Statistical Computing	500	vs	wg + pract	5	●	●		●	●	werkstukken
Applied Multivariate Analysis	500	vs	wg	5	●	●		●	●	werkstukken
Item Response Theory	500	vs	wg	5	●	●		●	●	werkstukken tentamen open vragen
Statistical Consulting	500	vs	wg	5		●	●	●	●	vaardigheidstoets presentatie tentamen open vragen
Structural Equation	500	km	hc + wg	5	●	●			●	tentamen open vragen

Models										
Mathematical Statistics *	500	km	wg	5	●	●			●	tentamen open vragen
Multilevel Analysis	500	km	wg	5	●	●			●	tentamen open vragen
fMRI Data and Statistics	500	km	wg	5	●	●		●	●	werkstukken tentamen open vragen
Occupational Health Psychology										
Work and Stress	500	vs	hc + wg	5	●	●	●	●	●	werkstuk presentatie
Human Error at Work	500	vs	wg	5	●	●	●	●	●	werkstuk presentatie tentamen open vragen
Interventions in Occupational Health	500	vs	hc + wg	5	●	●	●	●	●	groepswerkstuk individuele werkstukken presentatie
Social Psychology of Organisational Behaviour	500	ks	wg + pract	10	●	●	●	●	●	werkstukken presentaties tentamen mc
Motivation, Power and Leadership	500	ks, km	hc	5	●	●			●	tentamen mc en open vragen
Social and Organisational Psychology										
Social Psychology of Organisational Behaviour	500	vs	wg + pract	10	●	●	●	●	●	werkstukken presentaties tentamen mc
Intergroup Relations	500	vs	wg	5	●	●	●	●	●	werkstuk, presentatie tentamen mc en open vragen
Applied Data Analysis	500	vs, km	hc + wg	5	●	●		●	●	werkstukken tentamen open vragen
Mediation Skills	500	ks	wg	5	●	●	●	●	●	werkstuk tentamen open vragen
Motivation, power and Leadership	500	ks, km	hc	5	●	●			●	tentamen mc en open vragen
Policy and Social Behaviour; Introduction to environmental psychology	500	ks, km	hc	5	●	●			●	tentamen open vragen
Psychology of Economic Behaviour	500	ks, km	hc	5	●	●			●	tentamen open vragen
Scriptie (Master Thesis)										
Scriptie (Master Thesis)	600	vm	indiv	20	●	●	●	●	●	scriptie
Stage (Internship)	600	vm	indiv	10 of 20	●	●	●	●	●	stageverslag

* niet meer aangeboden vanaf september 2010

(a) Verplicht / keuze:

vs = verplicht voor studenten van betreffende masterspecialisatie

ks = verplichte keuze voor studenten van die masterspecialisatie tussen bijv. drie van vier vakken

vm = verplicht voor alle studenten MSc Psychology

km = keuzemogelijkheid voor alle studenten MSc Psychology

(b) Werkvormen:

hc = hoorcollege

wg = werkgroep

pract = praktische oefeningen, simulaties, experimentatie indiv = individuele begeleiding

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Bacheloropleiding Psychologie

Instroom van voltijd- en deeltijdstudenten in de bacheloropleiding

Cohort	voltijd	waarvan vwo	deeltijd	waarvan vwo	Totaal vt + dt	numerus fixus vt + dt
2005 / 06	293	218	75	7	368	450 + 100
2006 / 07	332	246	62	5	394	450 + 100
2007 / 08	386	274	36	0	422	450 + 100
2008 / 09	414	299	59	2	473	450 + 100
2009 / 10	490	385	45	2	535	550 + 50
2010 / 11	451	358	22	8	473	650 + 50

Studierendement van de bacheloropleiding Psychologie

Cohort	her-inschrijvers	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers				
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar
	absoluut	Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
Totaal in psychologie-opleidingen in NL (incl. Leiden)							
02/ 03	1.538	82	32	56	72	79	83
03/ 04	1.925	83	32	58	71	78	80
04/ 05	1.871	80	29	61	75	80	
05/ 06	1.673	82	33	66	80		
06/ 07	1.636	80	34	67			
07/ 08	1.790	79	37				
08/ 09	1.837	77					
09/ 10	2.179	79					
Leiden							
02/ 03	213	73	42	66	79	84	85
03/ 04	278	76	42	67	74	80	81
04/ 05	185	75	44	70	82	84	
05/ 06	161	74	46	73	85		
06/ 07	197	80	38	74			
07/ 08	202	74	53				
08/ 09	221	74					
09/ 10	286	74					

Masteropleiding Psychologie

Instroom 2010-2011 (september 2010 + februari 2011)

Masterspecialisatie	Doorstroom vanuit Bacheloropleiding Psychologie Leiden	vanuit andere Universiteiten NL	vanuit Pre-master programma	vanuit Universiteiten buitenland	Totaal
Applied Cognitive Psychology	13	2	2	2	19
Child & Adolescent Psychology	60	2	4	16	82
Clinical Neuropsychology	44	2	3	1	50
Clinical Psychology	90	5	14	38	147
Economic & Consumer Psychology	27	1	1	5	34
Health Psychology	27	4	1	5	37
Methodology & Statistics in Psychology	8	1	0	3	12
Occupational Health Psychology	4	0	0	3	7
Social & Organisational Psychology	52	0	15	6	73
	325	17	40	79	461
Procentueel	70%	4%	9%	17%	100%

Studierendement: gemiddelde studieduur

Tabel	Studieduur eenjarige masteropleiding naar vooropleidingherkomst								
	Totaal	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.
	absoluut	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld
			in maanden		in maanden		in maanden		in maanden
Totaal psychologieopleiding en NL (incl. Leiden)									
03/ 04		10	3	3	11				
04/ 05		23	11	5	11			1	11
05/ 06		328	12	13	12			17	15
06/ 07		895	14	34	14			49	15
07/ 08		1.329	16	37	16	3	20	52	16
08/ 09		1.357	17	50	19	9	29	48	17
09/ 10		1.077	18	54	19	19	26	62	17
Leiden									
03/ 04	7	7	1						
04/ 05	1	1	12						
05/ 06	53	39	12	2	12			12	14
06/ 07	197	148	17	9	17			40	15
07/ 08	304	247	18	13	21	1	15	43	17
08/ 09	280	221	20	18	24	1	10	40	17
09/ 10	296	227	22	23	21	2	10	44	17

Bron: Doc Onderwijsvisiting VSNU (2011).

Gerealiseerde docent-studentratio

Bacheloropleiding Psychologie en masteropleiding Psychology

Staf - studenten ratio per instroomcohort

	totaal fte ondw + ondz	fte 2005	fte 2006	fte 2007	fte 2008	fte 2009	fte 2010
Personeel (jaargemiddelde)	WP-HGL 1GS	7,59	7,47	8,18	7,21	7,35	7,68
	WP-UHD	10,05	10,77	11,95	13,24	11,3	10,39
	WP-UD	36,44	37,79	38,59	36,32	31,82	30,57
	WP-PhD alle GS	43,13	47,22	45,51	46,22	42,83	40,71
	Overig WP	10,45	7,42	9,63	8,16	9,93	12,49
	Student-assistent	8,87	11,57	8,06	9,91	8,14	10,28
	Totaal	116,5	122,2	121,9	121,1	111,4	112,1
Beschikbare onderwijs fte		54,82	59,55	57,75	58,29	61,34	64,38
Totaal aantal ingeschreven bachelor- en masterstudenten per 1 december		2.108	2.070	2.112	2.112	2.198	2.235
Staf - studenten ratio		38,45	34,76	36,57	36,24	35,83	34,71

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Fase	Aantal contacturen per week	
Bachelor: propedeuse	13,5 uur	
Bachelor: postpropedeuse	10,5 uur	
Master: cursorisch onderwijs	13 uur	12 uur onderwijs + gemiddeld 1 uur individueel feedback en begeleiding

Bacheloropleiding Psychologie

Aantal studie-uren per week, gerapporteerd door studenten die tijdens hun 3^e of 4^e jaar van de bachelorstudie zijn ondervraagd over de afgelopen twee jaren.

Uren studie per week	2008 ondervraagd over 2006-2007 %	2009 ondervraagd over 2007- 2008 %	2011 ondervraagd over 2009-2010 %
< 25	57	47	57
> 25	43	53	43

Masteropleiding Psychology

Aantal studie-uren per week, gerapporteerd door studenten die tijdens hun masterstudie zijn ondervraagd over de voorafgaande periode, vanaf de aanvang van hun masteropleiding Psychology.

Uren studie per week	In 2007 ondervraagd over 2006-2007 %	In 2008 ondervraagd over 2007- 2008 %	In 2009 ondervraagd over 2008-2009 %	In 2010 ondervraagd over 2009-2010 %	In 2011 ondervraagd over 2010-2011 %
< 25	18.0	18.0	20.0	16.6	20.9
25 – 30	21.0	24.0	27.0	30.0	25.3
> 30	61.0	58.0	53.0	53.4	53.8
aantal respondenten	140	189	85	215	182

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Dinsdag 3 april 2012	
11.15 – 11.30	Ontvangst Prof.dr. Michiel Westenberg (wetenschappelijk directeur) Dr. Arjaan Wit (directeur opleidingen) Drs. Anna Zandvliet (bestuurssecretaris) Prof.dr. Henk Dekker (portefeuillehouder onderwijs faculteitsbestuur)
11.30 – 14.30	Startbijeenkomst commissie, inzien documenten (intern) <i>Inclusief lunch</i> <i>Inclusief inloopsprek</i>
14.30 – 15.30	Gesprek met de inhoudelijk verantwoordelijken van de opleidingen Prof.dr. Michiel Westenberg Dr. Arjaan Wit Drs. Anna Zandvliet Prof.dr. Willem van der Does (hoogleraar Klinische Psychologie) Prof.dr. Eric van Dijk (hoogleraar Sociale en Organisationspsychologie)
15.30 – 16.30	Studenten bacheloropleiding Psychologie Bernadette Dogge (deeltijdstudent) Babs Pierik (premasterstudent)) Josselin Bouter (3 ^e jaarsstudent) Sharon Kouwenberg (3 ^e jaarsstudent) Anna Schouten (3 ^e jaarsstudent) Monique van Elsäcker (2 ^e jaarsstudent) Sanne van Nieuwenhuijze (2 ^e jaarsstudent)
16.30 – 17.15	Docenten bacheloropleiding Psychologie Dr. Wido La Heij (Cognitieve psychologie) Dr. David Heyne (Ontwikkelings- en Onderwijspsychologie) Dr. Caroline Bokhorst (Ontwikkelings- en Onderwijspsychologie) Drs. Kees Verduin (Methoden en Technieken) Prof.dr. Liesbeth Eurelings (Klinische Psychologie) Dr. Daan Scheepers (Sociale en Organisationspsychologie) Dr. Karin van der Hiele (Neuropsychologie)
17.15 – 17.30	Pauze
17.30 – 18.00	Alumni Ten minste 5 uit de volgende alumni: Ebba Roessingh (MSc Social and Organisational Psychology, 2009) Anouk van den Berg (MSc Health Psychology, 2011) Tahnee Snelder (MSc Social and Organisational Psychology, 2010) Laura Brammer (MSc Health Psychology, 2011) Cornelie Andela (MSc Clinical Neuropsychology, 2011) Iris Haitsma (MSc Clinical Neuropsychology, 2011) Derek de Beurs (Clinical Psychology, 2008) Sebastian Cretier (Economic and Consumer Psychology, 2011)
19.00 - 21.00	Diner (commissie intern)

Woensdag 4 april 2012	
09.00 – 09.45	Studenten masteropleiding Psychology s.v.p. in het Engels Paulien Morsch (Economic and Consumer Psychology) Yoni van der Kraan (Social and Organisational Psychology) Peter Duijs (Applied Cognitive Psychology) Marije Blacquièrè (Clinical Psychology) Noraly Snel (Child and Adolescent Psychology) Tanja Feberwee (Social and Organisational Psychology) William Ouwehand (Methods and Statistics)
09.45 – 10.30	Docenten masteropleiding Psychology Dr. Wilco van Dijk (Economic and Consumer Psychology) Dr. Guido Band (Applied Cognitive Psychology) Dr. Margot van der Doef (Occupational Health Psychology) Dr. Nadia Garnefski (Clinical Psychology) Dr. Harrie Boelens (Child & Adolescent Psychology) Dr. Winnie Gebhardt (Health Psychology) Dr. Henk Staats (Social and Organisational Psychology) Dr. Mark de Rooij (Methods and Statistics)
10.30 – 10.45	Pauze
10.45 – 11.00	opleidingscommissie: studenten <i>Bacheloropleidingscommissie</i> Corien van den Brandeler (3 ^e jaarsstudent) Pui Pui Tang (premasterstudent) <i>Masteropleidingscommissie</i> Maud Lourens (Social and Organisational Psychology) Geert van Loopik (Applied Cognitive Psychology)
11.00 – 11.15	opleidingscommissie: studenten en docenten <i>Bacheloropleidingscommissie</i> Corien van den Brandeler (3 ^e jaarsstudent) Pui Pui Tang (premasterstudent) Dr. Frank Busing (Methoden en Technieken) Dr. Fieke Harinck (Sociale en Organisatiepsychologie) <i>Masteropleidingscommissie:</i> Maud Lourens (Social and Organisational Psychology) Geert van Loopik (Applied Cognitive Psychology) Dr. Simone Akerboom, evaluatiecommissie (Cognitieve psychologie) Dr. Colette van Laar, voorzitter (Sociale en Organisatiepsychologie)
11.15 – 12.00	examencommissie en studieadviseur Dr. Mienneke Weenig, lid (Sociale en Organisatiepsychologie) Dr. Kees van Putten, vicevoorzitter (Methoden en Technieken) Dr. Sander Nieuwenhuis, lid (Cognitieve psychologie) Drs. Monique Leemkuil, secretaris examencommissie Dr. Jan van Rooij, studieadviseur bacheloropleiding Mr. Mirthe Haas, studieadviseur en coördinator masteropleidingen
12.00 – 13.00	Vorbereiden eindgesprek (commissie intern) <i>Inclusief lunch</i>
13.00 – 14.00	Eindgesprek met de formeel verantwoordelijken Prof.dr. Philip Spinhoven (decaan faculteitsbestuur) Prof.dr. Henk Dekker (portefeuillehouder onderwijs faculteitsbestuur) Prof.dr. Michiel Westenberg (wetenschappelijk directeur) Dr. Arjaan Wit (directeur opleidingen) Mw. Pauline Brouwer (student-lid opleidingsbestuur) Drs. Anna Zandvliet (bestuurssecretaris)
14.00 – 16.00	Opstellen voorlopige bevindingen (commissie intern)
16.00 – 16.15	Mondelinge presentatie voorlopige bevindingen (openbaar)
16.15 – 16.45	Receptie

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Psychologie

1. 0642207
2. 0606340
3. 0509566
4. 0847194
5. 0605468
6. 0516635
7. 0509663
8. 0710954
9. 0601527
10. 0724963
11. 0669520
12. 0724270
13. 0702099
14. 0326879
15. 0808954

Masteropleiding Psychology

1. 0759996
2. 0503088
3. 0642258
4. 0219894
5. 0357200
6. 0511870
7. 0305529
8. 0417475
9. 0486248
10. 0311553
11. 0756091
12. 0973521
13. 0617369
14. 9820485
15. 0887129

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

Studiematerialen bacheloropleiding Psychologie

- Consciousness: toetsmateriaal
- Emotion and Cognition: toetsmateriaal
- Bachelorproject: handleiding
- S&O Beoordeling en Beïnvloeding: literatuur
- Sociale en Organisationspsychologie: tentamen
- Culture and diversity at work: overzicht
- Groepsdynamica: boek, reglement en toetsmaterialen
- Coöperatie en conflict: boek
- Klinische Neuropsychologie: boek en tentamen
- Ontwikkelings- en Onderwijspsychologie: toetsmateriaal
- Ontwikkelingspsychopathologie: toetsmateriaal, syllabus, boek
- Cognitief- Intellectuele ontwikkeling: toetsmateriaal
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: toetsmateriaal
- Stress, Gezondheid en Ziekte: programma en toetsmaterialen
- Psychodiagnostiek (volwassenen): docentenhandleiding
- Psychometrie, Multivariate Data-analyse, Toetsende Statistiek, Inleiding Methoden en Technieken en Experimenteel en Correlationeel Onderzoek: literatuur en toetsmaterialen

Studiematerialen masteropleiding Psychology

- Cognitive Behaviour therapy with young children: overzicht opdrachten en voorbeelden
- Process Diagnosis of Learning disabilities and remedial teaching: toetsmaterialen
- Psychology of selling and advertising: course outline
- Emotions and (ir)rationality in economic behaviour: discussievragen en eindpapers
- Psychology of economic behaviour: outline& literature en tentamen
- Social Psychology of Organizational Behavior: boeken, artikelen en opdrachten
- Policy and social behavior: handleiding
- Statistical Consulting: toetsmaterialen, literatuur
- fMRI Data and Statistics: toetsmaterialen
- Theory and assessment of neurodevelopmental disorders: boek en tentamen
- Adult and old age: tentamen
- Interventions strategies theory: tentamen
- Psychological assessment and interventions in chronic disease: handleiding paper en voorbeelden
- Clinical Interviewing and assessment: syllabi
- Experimental Clinical Psychology: boek, 2 artikelen, toetsmaterialen

Overig

- Midterm Review bachelor- en masteropleiding Psychologie (maart, 2010)
- Overzicht van contacturen in de bacheloropleiding Psychologie.
- Bachelorprogramma van het Honours College van de Faculteit der Sociale Wetenschappen
- Aanmelding- en selectieprocedure voor het pre-masterprogramma Psychologie.
- Pre-masterprogramma (Pre-University Minor) voor studenten van de HBO-opleiding

- Documentatie over oriëntatie op het beroepenveld en materiaal over de studieverenigingen
- Evaluatieformulier studieonderdelen van bacheloropleidingen, FSW
- Evaluaties van studieonderdelen van de bacheloropleiding Psychologie
- Informatiebrochure voor docenten Psychologie
- Jaarlijkse evaluatie van de bacheloropleiding Psychologie, 2007-2011 (rapport FSW)
- Nationale Studentenenquête
- Alumni-enquête Psychologie
- Studieplanondersteuning in de bacheloropleiding Psychologie (AW)
- Onderwijspanel Alumni Psychologie (2008 - 2010)
- Evaluaties van studieonderdelen van de eenjarige masteropleiding Psychology
- Verslagen van vergaderingen van de Bachelor en Master opleidingscommissies.

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *W. Eversoud*

ADRES: *Uppeluum 100 2061 GN Bloemendaal*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Eddy van Apenmaat*

ADRES: *Center for Social and Cultural Psychology
Tinkersloot 102 bus 3727
B-3000 Leuven
België*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

PROF.DR. G. Kanselaar

ADRES:

Couvenhoven 6239
3703 HN Zeist

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 4 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING: Kanselaar

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: M.W. van der Molen

ADRES: Badhuislaan 2
1217 SK Hilversum

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE Psychologie

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE U. Utrecht
U. Leiden
U. Amsterdam

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Hilversum

DATUM: 27 mei 2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: S. J. L. van Witten

ADRES: Antoon van Eiboutstraat 30b, Meneericht
6217 GM

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: R.G.T. Duzijn

ADRES: Verlengde Geestweg 39
1881 VC BERGEN NH

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

DATUM:

BERGEN NH

9 maart 2012

HANDTEKENING:

